

**Andreas Polsterer: A Nyugat-Magyarország és Burgenland közötti határmenti
munkaerőpiaci együttműködés elemzése**

**Készült a Burgenlandi Kutató Intézet/ Burgenländische Forschungsgesellschaft és az
SZGTI együttműködésében**

Kismarton / Eisenstadt - 2002. október

1. Bevezetés
 2. Külföldiek foglalkoztatása Burgenlandban
 1. A foglalkoztatás alakulása és Burgenland lakossága 1989-2002
 2. A külföldiek foglalkoztatásának alakulása Burgenlandban (származási ország alapján)
 3. Magyar munkavállalók Burgenlandban
 1. Jogi keretek és meghatározások
 2. Szövetségi és tartományi adatok
 3. Szezonális munkaerő
 4. Munkaerő a kulcsiparágakban
 5. A gyakorlati képzésre vonatkozó megállapodások
 6. Az ingázókra és a kishatárforgalomra vonatkozó megállapodások
 7. Összefoglalás
 4. Összehasonlító migrációs elemzések Burgenlandi vonatkozásokkal
 5. A politikai pártok, érdekképviselők és szociális partnerek magatartása
 1. A burgenlandi politikai pártok
 1. Osztrák Szociáldemokrata Párt (SPÖ)
 2. Osztrák Néppárt (ÖVP)
 3. Osztrák Szabadságpárt
 4. A Zöldek
 2. Szociális partnerek és érdekképviselők
 1. Burgenlandi Munkáskamara
 2. Osztrák Szakszervezeti Szövetség
 3. Burgenlandi Gazdasági Kamara
 6. Összefoglalás
 7. Irodalomjegyzék
- Melléklet: Kiegészítő irodalom

1. Bevezetés

A Nyugat-Magyarország és Burgenland közötti határövezet az 1989 óta eltelt időszakban mélyreható változáson ment át. Az államszocialista rendszer bukásának 1989-es, és Ausztria 1995-ös EU csatlakozásának történelmi eseményei új lehetőségeket teremtettek a körzetben. A kedvező hatás számos területen érződött, nem utolsósorban a gazdaságba is. Mivel a burgenlandi EU támogatások és a Magyarországon eddig kihasználatlan piaci potenciál a külföldi beruházók számára jó kilátásokkal kecsegtettek, új munkahelyek jöttek létre. Ezt a kedvező folyamatot az utóbbi években egy új jelenség is erősítette, mégpedig Magyarország egyre erősebb gazdasági kötődése nyugati szomszédjához. Ez a folyamat várhatóan Magyarország 2004-es EU csatlakozásához fog vezetni. Ennek következtében a két szomszéd országot munkaerő piac kötöttségeinek felszámolása is szorosan összeköti majd, aminek kezdeti jelei már most megfigyelhetők. Ez a tanulmány arra tesz kísérletet, hogy a létrejövő határmenti munkaerőpiaci együttműködés esélyeit és lehetőségeit kielemezze. Ezen belül is különös hangsúlyt szeretnénk fektetni az elmúlt 12 év folyamataira, az időközben kialakult jogi keretekre, többek között a statisztikai adatok értékelése, és mérvadó burgenlandi politikai szereplők publikációinak tartalmi elemzése alapján.

2. Külföldiek foglalkoztatása Burgenlandban

Jelen fejezetben szeretnénk áttekintést adni a Burgenland, illetve Ausztria és Magyarország közötti munkaerőpiac fejlődési szakaszairól. Ebből a célból a burgenlandi munkaerőpiaci szolgálat, és más intézmények statisztikai adatait használtuk fel, hogy a mennyiségi adatokat hosszanti időmetszetben vizsgálhassuk meg. A továbbiakban a munkaerőpiac szöveges elemzéséhez a kiegészítő irodalom széles körét használtuk fel. Itt kell megvizsgálni a munkajogi kereteket, amelyek 1989 óta a magyar állampolgárok (legális) munkavállalásának mindennapjait Ausztriában, ill. Burgenlandban meghatározzák.

A burgenlandi munkaerőpiac jelenlegi folyamatainak megértéséhez szükség van egy történeti visszatekintésre. Burgenland teljes történetét a hazai gazdaság erős szerkezeti gyengesége jellemzi. Burgenland 1921-ben gazdasági értelemben a "harmadik világ" része volt. Hiányoztak a színvonalas munkahelyek, az ipari üzemek és az infrastruktúra. A terület gazdasága mezőgazdasági jellegű volt. Ezek a hiányosságok elsősorban abból fakadtak, hogy Burgenland elszigetelődött korábbi magyarországi természetes gazdasági központjaitól. Ebben az új határmenti fekvésben fokozottan mutatkozott meg a fent említett szerkezeti gyengeség. A második világháború után a tartományon egy iparosítási hullám vonult végig, melynek során munkahelyek ezrei keletkeztek, elsősorban a szabványosított termelés alacsony bérű iparágaiiban ("meghosszabbított munkapadok"). Így aztán a felzárkózási folyamat nem is vezetett egy magas színvonalú ipar, és a hozzá tartozó infrastruktúra kialakulásához, ami a minőségi munkahelyek megteremtését is akadályozta. A kilencvenes évek elején a kiinduló helyzet ennek megfelelően kedvezőtlen volt. A határ megnyitásával a burgenlandi munkaerőpiac területi hátrányai a keleti szomszédhoz képest hamar nyilvánvalóvá váltak. Különösen a munkabérhozzam volt egy hátrányos tényező, mert az akkor Magyarországon 1:13 arányt mutatott, ami az üzemek Magyarországra való telepítését nagyon vonzóvá tette. A burgenlandi munkaerőpiacra ezen túl mindig is jellemző volt az ingázók magas aránya. A burgenlandi munkavállalók 24%-a dolgozott 1971-ben másik tartományban, Ez az arány 1991-ben már 32,5% volt. A keleti határ megnyitása azonban kedvező folyamatokat is elindított. Az üzemeknek az olcsóbb keleti szomszéd területére való elköltözése mellett, a burgenlandi gazdaság érezhetően hasznot húzott a növekvő keleti

piacok megnyitásából és a külföldi beruházások növekvő számából, amit a legjobban az elmúlt évtized folyamatosan növekvő foglalkoztatási adatai mutatnak. Ausztria EU csatlakozása után, az uniós támogatásoknak köszönhetően, ez a kedvező irányzat tovább folytatódott. Míg 1988-ban Burgenlandban 64.459 alkalmazottat foglalkoztattak, a számuk 1994-ben már 75.342 volt, ami hat év alatt 16.8%-os növekedést jelent. A munkahelyek száma 2000-re 80.263 volt, ami újabb jelentős növekedést mutat, 2002-ben pedig 85.000 volt az alkalmazottak létszáma. Közép-Európai szinten is jól látható, hogy milyen változásokon ment át a munkaerőpiac az elmúlt évtizedben. Fassman és Hintermann, 1999-es tanulmányukban, egy eredeti közép-európai munkaerőpiac újjászületéséről írnak, amely magával hozza a hagyományos migrációs minták újbóli megjelenését. Időközben a Közép-Európában a munkaerő élénk határmenti cseréje alakult ki, bár az egyes országok között, a képzettség és a létszám tekintetében nehéz összehasonlításokat végezni. Az osztrák állampolgárok magyarországi foglalkoztatását nyilván csak azokkal a feltételekkel lehet összehasonlítani, amelyek között a magyar munkavállalók Ausztriában dolgoznak. Ennek ellenére egyértelműen megállapítható, hogy a közép-európai munkaerőpiaci régió, amelyet a "vasfüggöny" erősen eltorzított, ismét kezd kialakulni. A határellenőrzések és a belépési korlátozások hatásai 1989 után egyre gyengültek, így aztán létrejött Közép-Európában egy valódi határmenti munkaerőpiac, amelynek működését időközben kétoldalú megállapodások és vegyesbizottságok, bizonyos fokig már intézményesítették, ami a közép-európaiak rendezett EU belépése szempontjából cseppet sem közömbös.

1. A foglalkoztatás és lakosság létszámának alakulása Burgenlandban 1989-2002 között

Ha a kutató a burgenlandi munkaerőpiac számadatainak alakulását a nyugat-magyarországi területekkel való egyre szorosabb kölcsönhatás fényében vizsgálja, több irányzatra is figyelmes lesz. Mindenek előtt vizsgáljuk meg a burgenlandi lakosság számának alakulását az elmúlt tíz évben.

1. táblázat: A lakosság létszáma Burgenlandban

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
266.840	266.840	268.900	271.425	272.700	273.300	273.600
1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
274.300	274.900	276.100	277.500	277.800	278.000	278.600

A számok alapján a lakosság növekedésének irányzata figyelhető meg. A burgenlandi lakosság az 1989-es bázisévben 266.840 fő volt, ami 2001-re 278.000 főre emelkedett, ami 4,4%-os növekedést jelent. Az hogy a terület állandó lakóhelykénti vonzerejét az EU csatlakozás és a keleti nyitás milyen mértékben növelte, ebben az összefüggésben egy olyan érdekes kérdés, amelynek vizsgálata egy külön kutatási terv keretében lenne célszerű.

A burgenlandi foglalkoztatási adatok is, amelyek korábban viszonylag alacsonyak voltak és magas szezonális ingadozásokat mutattak, azokat a kedvező hatásokat tükrözik, amelyeket Ausztriának az EU-hoz való csatlakozása és Kelet-Közép-Európa felé való fordulása váltott ki. Burgenland fokozatos kijutása a határmenti periférikus helyzetből, valamint a keleti piacok megnyitása, életet lehel a helyi gazdaságba. Az alkalmazottak rendelkezésére álló munkahelyek száma Burgenlandban 1988-ban még csak 64.459 volt, 2000-ben ezzel szemben már 80.263. Ez

a fejlődés alig 12 év alatt egy 15.804 munkahelynyi növekedést jelent. A keleti nyitás óta tehát, Burgenlandban a munkahelyek kínálata majdnem egynegyedével (24,5%) nőtt, ami önmagában is egy kedvező irányzat. Az alábbi táblázat és ábra ezt a fejlődést mutatja be.

1. táblázat: Az alkalmazottak száma Burgenlandban (éves átlagban)

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
64.459	66.341	68.720	70.727	73.126	73.836	75.342
1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
75.753	76.072	77.099	77.724	79.028	80.263	80.995

2. A külföldiek foglalkoztatásának alakulása Burgenlandban (származási ország szerint)

A burgenlandi munkaerőpiacnak ezeket az általános adatait kell összehasonlítani azokkal a tapasztalati adatokkal, amelyek a külföldiek foglalkoztatásáról a rendelkezésünkre állnak, kiemelt figyelmet szentelve természetesen a magyar munkavállalóknak. Mindenek előtt azonban a törvényesen Burgenlandban foglalkoztatottak összlétszámát kell megvizsgáljunk. Ha összehasonlítjuk a kiinduló helyzetet és a mai állapotot, akkor a külföldi munkavállalók számának növekedését figyelhetjük meg. Ez egyrészt a keleti nyitás természetes következménye, mivel pl. a magyar lakosság számára könnyebbé vált a külföldi munkavállalás. Másrészt, a külföldiek foglalkoztatásának növekedése a nyolcvanas évek végétől, európai léptékű, a gazdaság konjunktúrája által meghatározott migrációs hullámok következménye. A nyugati konjunktúra korszakai, már a hatvanas évek óta a külföldi munkaerő iránti kereslet növekedését eredményezték, míg a visszaesés és a megtorpanás ellentétes hatással jártak. A hatvanas-hetvenes években elsősorban Törökországból és Jugoszláviából érkezett a munkaerő, a nyolcvanas évek végére, a politikai változások következtében a súlypont, a származási terület tekintve, áttevődött Kelet-Közép-Európára. Míg 1981-ben a külföldi munkaerő alig 3%-a érkezett erről a területről, addig 1991-re ez az arány a maga 14,7%-val majdnem megötszöröződött. A kelet-európai fordulat ezen túl egy erős nyugat-európai fellendüléssel is egybeesett, ami a hetvenes évek megtorpanása után a "kereslet" nagymértékű növekedésével járt. Ebben az időszakban az osztrák munkaerőpiac különösen jól fel tudta szívni a külföldi munkaerőt. Ausztria éppen úgy az Európa szerte megnyilvánuló irányzatoknak megfelelően viselkedett, mint a határ mellett elhelyezkedő Burgenland, amit az alábbi számok is meggyőzően hangsúlyoznak.

3. táblázat: Külföldi munkavállalók száma Burgenlandban származási ország szerint

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Összes	1.286	2.867	4.400	5.367	6.070	6.739	7.046	7.195	6.797	6.925	7.201	7.572	8.475

Magyar	474	1.204	1.850	2.653	2.913	3.227	3.260	3.235	3.400	3.500	3.700	4.010	4.500
(Ex-)JU	401	-	730	1.013	1.313	1.593	-	1.800	1.800	1.600	1.800	1.900	-
Török	165	-	280	-	-	364	-	400	-	-	-	-	--
Egyéb	246	-	1.540	1.701	1.841	1.395		1.795	1.597	1.825	1.701	1.672	-

A fordulat évében Kelet-Közép-Európából 1.286 fő dolgozott törvényesen Burgenlandban. Ez a szám 1991-re több, mint háromszorosára nőtt, és elérte a 4.400 főt. Ebből a létszámból 1989-ben 474-en, 1991-ben pedig 1.850-en voltak magyarok. Ez négyszeres növekedés. A külföldi foglalkoztatottak száma 2001-ben 8.475 fő volt, akik közül 4.500 fő volt magyar. Ez százalékban kifejezve 53%. A foglalkoztatottakra vonatkozó elmúlt 13 évi adatok alapján megállapíthatjuk, hogy a magyarok mindig is a Burgenlandban foglalkoztatott külföldiek viszonylag magas arányát tették ki. A relatív részarány a fordulat éve óta ráadásul 37%-ról 53%-ra emelkedett. A más országokból (pl. Törökország vagy Jugoszlávia) származó munkavállalók ugyan továbbra is jelen voltak, viszonylagos részarányuk azonban folyamatosan csökkent. A Szlovákiából származó foglalkoztatottak száma is emelkedett, létszámuk azonban, részben földrajzi okokból, alacsony maradt. A rendelkezésekre álló adatokból sajnos nem állapítható meg pontosan a szlovák munkavállalók létszáma, ebben a rész kérdésben ezért csak becslésekre szorítkozhatunk. Nyugodtan mondhatjuk, hogy a vasfüggöny lebontását követően a külföldi munkaerő valóságos áradata érkezett, amelyet többek között a burgenlandi munkaerőpiaci kereslet szívott fel. Az első évek gyors növekedése a kilencvenes évek közepén megtorpant, és a külföldi munkavállalók létszáma 7.000 fő környékére állt be. Ez a fejlemény, a gazdasági okok mellett a kilencvenes évek közepétől fokozatosan bevezetett munkajogi szabályozás számlájára írható. Újabb növekedés csak az elmúlt három évben volt megfigyelhető, amikor a létszám 7.201 főről, a 2001. évre 8.475 főre emelkedett.

A burgenlandi magyar foglalkoztatottakkal kapcsolatos közelebbi vizsgálódás érdekében összehasonlítottuk az itt dolgozók létszámát az itt élő magyar állampolgárok létszámával. Ily módon pontosabb megállapításokat tehetünk a határmenti munkaerőpiac alakulásának irányairól, és az ingázók részarányáról.

4. táblázat: Magyarok Burgenlandban (ott lakó és foglalkoztatott)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
ott lakó	863	1.301	1.839	2.284	2.415	2.000	1.857
foglalk.	474	1.204	1.850	2.653	2.916	3.227	3.260
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
ott lakó	1.808	1.807	1.718	1.685	1.667	-	-
foglalk.	3.235	3.400	3.500	3.700	4.010	4.500	5.740

A rendelkezésre álló adatok alapján egyértelmű irányzatok olvashatók le. Nem csak az itt foglalkoztatott, de az itt élő magyarok létszáma is emelkedett. Figyelemreméltó, hogy a Burgenlandban élő (tehát die kivándorolt) magyarok létszáma, az 1993-as 2.415 fős csúshoz képest, kissé csökkent és 1.700-1.800 fő környékén megállapodott. A Burgenlandban

foglalkoztatott magyarok létszámát is a növekedés jellemzi. Itt azonban a kilencvenes évek kismértékű csökkenését követően, az irányzat erős növekedést mutat, és végül 2002-ben eléri az 5.740 fős csúcst, ami a foglalkoztatottak 6,6%-nak felel meg. Ezekben a számokban a Burgenlandban állandó lakhellyel rendelkező magyarok, és az itt dolgozók közötti nagy eltérés a feltűnő. A Burgenlandban dolgozó magyarok egyértelműen túlsúlyban vannak. Ebből az következik, hogy a Burgenlandban dolgozó magyarok túlnyomó része ingázó. Ez a földrajzi közelséggel és az eltérő bér- és árárányokkal magyarázható. Egy nyugat-magyarországi munkavállaló számára igen vonzó, hogy Ausztriában dolgozzon, és az ott megkeresett munkabérből fedezze az otthoni megélhetését. Ennek a megállapításnak az erejét mindazonáltal erősen csökkenti, hogy a gazdasági fejlődés eredményeként Nyugat-Magyarországon (pl. Sopronban), az árszínvonal kis híján elérte a burgenlandi szintet. Azokat a jogi kereteket, amelyeket a foglalkoztatás illetően alakulásának szabályozására hoztak létre, a következő fejezetben részletesen tárgyaljuk majd, de itt is meg kell jegyeznünk, hogy osztrák és burgenlandi részről erős érdek fűződött, és fűződik a munkavállalói migráció és az ingázás szabályozásához. Az erre irányuló erőfeszítések különböző kvótarendszerek kidolgozásához vezettek, amelyeket Magyarország jövőbeni EU tagságára tekintettel állapítottak meg.

A határmenti munkaerőpiaci adatok alakulásáról összefoglalóan elmondhatjuk, hogy 1989 óta folyamatosan növekvő számokról van szó, amelyen belül az ingázás részaránya egyre nagyobb. Az állandóan Burgenlandban élő magyarok aránya, a fordulat évét követő rövid felfutást követően állandóan csökkent, míg az ingázók száma egyre jelentősebb lett. Az azóta életbe lépett munkajogi szabályok és kétoldalú megállapodások azt a célt szolgálták, hogy a határmenti munkavállalói áradatot, mindkét fél érdekeinek megfelelően szabályozzák. A határmenti munkaerőpiac jelenlegi vizsgálatával kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a rendelkezésre álló források segítségével csak a törvényes munkaerőpiaccal kapcsolatban tehetünk megállapításokat. A számszerűen szintén jelentős feketemunka és a féllegális foglalkoztatási formák ennek a vizsgálatnak az eszközeivel nem elemezhetők.

3. Magyar munkavállalók Burgenlandban

3.1. Jogi keretek és meghatározások

A tanulmány jelen fejezetének célja, hogy pontosabban bemutassa azokat a jogi szakkifejezéseket és meghatározásokat, amelyek a burgenlandi-magyar munkaerőpiac szempontjából lényegesek. A korábban bemutatott statisztikai adatok és a jelen fejezetben ábrázolandó kvótaszabályozás segítségével átfogó képet kaphatunk a Burgenlandban foglalkoztatott magyar állampolgárok létszámáról.

Az egységes jogi szabályozás érdekében a törvényalkotó a Külföldiek Foglalkoztatásáról szóló törvényben pontosan meghatározta a "HATÁRÁTLÉPŐ" és az "INGÁZÓ" fogalmát. Az 1. szakasz 4. pontja azt is kimondja, hogy a foglalkoztatási viszonyok pontos szabályozása érdekében kétoldalú megállapodásokat kell kötni. Az 1997-ben Magyarország és Ausztria között megkötött Kishatárforgalmi Egyezmény, ennek megfelelően további jogi meghatározásokat is tartalmaz.

Az egyezmény szerint határátlépőknek kell tekinteni azokat a külföldieket, akik valamelyik szomszédos országban állandó lakhellyel rendelkeznek, erre a lakóhelyre naponta hazatérnek, és valamelyik az államhatárral közvetlenül szomszédos osztrák közigazgatási körzetben alkalmazotti jogviszonyban állást vállalnak. Ezeket a személyeket úgy kell tekinteni, mintha tartózkodási engedéllyel rendelkeznének, a munkaügyi hivatal által megadott munkavállalási

engedélyüket kifejezetten határátlépő engedélynek kell tekinteni. Ezzel szemben az ingázónak, akinek szintén valamely szomszédos országból kell érkeznie, nem kell feltétlenül valamelyik határmenti körzetben dolgoznia, és naponta a lakóhelyére visszatérni. Az ingázóknak tartózkodási és munkavállalási engedélyre is szükségük van, amelyhez a fedhetetlenségi eljárás lefolytatására, és a Külföldiek Munkavállalásáról szóló törvény szerinti ellenőrzésre van szükség. Az ingázók esetében azonban, ellentétben az itt élő, Ausztriában foglalkoztatott magyarok esetével, a szállás ellenőrzése nem történik meg.

A vonatkozó munkajogi szabályok további részét képezik a Szövetségi ill. Tartományi Létszámkeretek. Ezeket szintén a Külföldiek Foglalkoztatásáról szóló törvény szabályozza, és az Ausztriában alkalmazottként foglalkoztatottak, illetve külföldi munkanélküliek maximális létszámát adják meg. A munkaügyi és gazdasági miniszternek ezeket a számokat, amelyek nem haladhatják meg az osztrák munkavállalói potenciál 8%-át, rendeletben kell szabályoznia. Ez a szám 2000-ben 266.166 volt, a 2002. évre pedig 267.586 fős létszámot határoztak meg, amelyből 3.100 fő esett Burgenlandra. Az Ausztriában foglalkoztatott külföldiek létszáma azonban, az egyéb különleges keretek hozzászámítása miatt, szinte mindig meghaladja ezt a létszámot. Éppen ezért, a törvény lehetővé teszi, hogy az osztrák munkaerőpotenciál 10%-nak eléréséig ezt a számot túllépjék, ha az osztrák munkaerőpiac érdekében történik. A szövetségi miniszter tartományi szinten is meghatározhatja a külföldiek foglalkoztatásának keretszámait. A szövetségi és tartományi létszámkereteket évente határozzák meg és a hivatalos közlönyben nyilvánosságra hozzák.

Az évszakonként rövid ideig jelentkező munkaerőpiaci kereslet szükségleteihez igazodva, a szezonális munkaerő intézményét is kidolgozták, ami a miniszteri rendeletek szintjén működik. Szezonális munkaerőn olyan személyeket értünk, akiket egy rövid ideig jelentkező vagy átmenetileg fellépő, és a hazai munkaerőpiacról ki nem elégíthető munkaerő kereslet kielégítésére alkalmaznak. A szövetségi munkaügyi miniszter, a tartomány meghallgatását követően, kibocsáthat egy az érintett tartományra, ágazatra vagy szakmacsoportra vonatkozó szezonmunka rendelet kibocsátására, amelyben meghatározza a létszámkereteket. Burgenlandban elsősorban a gyümölcs- és szőlőszüret, illetve a zöldségbetakarítás idején és a nyári idegenforgalmi szezonban alkalmaznak kisegítő munkaerőt.

A törvény foglalkozik az úgynevezett "KULCSMUNKAERŐ" alkalmazásával is, amely szintén nem esik a szabályos létszámkeret körébe. A meghatározás a szak- és vezetői munkaerő összefoglalására szolgál. Külföldi kisegítő munkaerő ezen a területen csak különleges esetekben jöhet számításba, pl. belföldi munkavállalók munkahelyeinek megőrzése érdekében, vagy ha megfelelő szakember alkalmazása egyébként csak aránytalan nehézségek mellett biztosítható. A kulcsmunkaerő (különleges képesítés, munkahelymegőrző funkció, vezetői döntéshozói felelősség) számára akkor adható a tartományi vagy szövetségi létszámkereteken túl munkavállalási engedély, ha a külföldi alkalmazása belföldi munkahelyek megőrzését szolgálja, vagy igazolhatóan szakképzett, az egészségügyi, illetve szociális gondoskodás területén szükséges munkaerőről van szó.

Az osztrák-magyar határmenti munkaerőpiac rugalmasabb szabályozása érdekében, a két ország 1997-ben megállapodott a határmenti munkaerőmozgásról. Az egyezmény olyan létszámkeretek kialakítását célozta, amelyek kiegészítenék a szövetségi és tartományi keretszámokat. A megállapodás meghatározza azokat a határsávokat, amelyeket határközeli területeknek kell tekinteni, és szabályozza a határátlépők könnyített alkalmazását ezekben a körzetekben. Határátlépőknek számítanak mindkét ország szon állampolgárai, akik legalább egy éve állandó lakhellyel rendelkeznek az adott határövezetben, és naponta ingáznak a szomszéd országban levő munkahelyük és a lakhelyük között.

A megállapodás végrehajtásáért magyar és osztrák részről is az illetékes minisztériumok felelnek. Az egyezmény alkalmazása érdekében vegyesbizottságot hoztak létre, amelynek

mindkét országból öt-öt tagja van. A bizottságnak, amelynek a munkavállalók és a munkaadók képviselői is a tagjai, évente legalább egyszer üléseznie kell. A határátlépők számát és határövezetenkénti megoszlását, a végrehajtó szervezetek, a vegyesbizottság javaslata alapján konszenzussal határozza meg, a munkaerőpiaci helyzet figyelembevételével. A határátlépési engedélyek ennek megfelelően 6 hónapra érvényesek, és hat hónapra meghosszabbíthatóak. A megállapodást eredetileg egy évre kötötték meg, de automatikusan egy évvel meghosszabbodik, ha a következő évfordulót megelőzően legalább hat hónappal valamelyik fél fel nem mondja. A magyar munkavállalókra a szerződésben előírányzott létszámkeret 1998 óta kismértékű növekedést mutat. A burgenlandi hatóságok 1998 és 2000 között 2.064 magyar munkavállaló kérvényével foglalkoztak. A 2000. évben a megállapodás keretein belül, Burgenlandban 790 férőhely állt a magyarok rendelkezésére, amiből 787 hely kelt el. Az alábbi táblázat a létszámkereten belül biztosított helyek megoszlását mutatja.

5. táblázat: Határátlépők kontingense Burgenlandra, 2000

	Kontingens	Engedélyek	Szabad helyek
Idegenforgalom	220	218	2
Mezőgazdaság	250	249	1
Egyéb terület	320	320	0

Ami a kérvényeket illeti, az "egyéb" kategóriában (809 db) adták be a legtöbbet, utána következett a mezőgazdaság (742 db) és az idegenforgalom (513 db). Az egyéb és az idegenforgalom kategóriáinak munkaviszonyai a legállandóbbak, ezeket rendszeresen meg is hosszabbítják, míg a mezőgazdaság területén nagyok a hullámzások. A burgenlandi munkaügyi hatóságok szerint a megállapodás igen jól bevált, és időközben mintává vált a többi tartomány és a velük szomszédos országok számára, amelyek szintén érdeklődnek egy ilyen típusú együttműködés iránt. A létszámkeretet 2001-ben 1.200 főre bővítették, ami újabb bizonyítéka a határmenti munkaerőpiaci együttműködés kedvező hatásainak és ésszerűségének. A megállapodás keretében 2002-ben végül már 1.239 magyart foglalkoztattak a határmenti együttműködés keretében Burgenlandban. Az illetékes minisztérium szerint, az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy a folyamatosan növekvő létszámkereteket mindig szinte teljesen kihasználják, és a további növekedésre is lenne igény.

Időközben a Cseh Köztársaság és Ausztria között is létrejött egy ilyen megállapodás, amely a jövő évben lép hatályba. Határövezetként azokat a körzeteket jelölték ki, amelyek mindkét oldalon közvetlenül a határ mentén terülnek el. Felső Ausztria tartományi politikai és csehországi kollégáik a megállapodást a két ország közös munkaerőpiacának életre keltését szolgáló intézkedésként üdvözltek. Szlovéniával és Szlovákiával egy hasonló egyezmény megkötéséről már szintén folynak a tárgyalások.

A külföldiek foglalkoztatásának szabályozását 1998 elején egy a gyakornokok kölcsönös cseréjére vonatkozó kétoldalú magyar-osztrák megállapodással egészítették ki. A törvény szövege szerint a megállapodás végrehajtása érdekében vegyesbizottságot hoznak létre, amely évente legalább egyszer ülésezik, és megtárgyalja a kölcsönösen érdeklődésre számot tartó kérdéseket. A jószomszédi viszony szellemében a felek engedélyezik a szakmai képzésbe résztvevő gyakornokoknak, hogy szakmai és nyelvi ismereteik tökéletesítése érdekében átmeneti munkaviszonyt létesítsenek a szomszéd országban. Az egyezmény szóhasználatára szerint, mindenki, aki szakmai tanulmányait lezárta "gyakornok" lehet. A kiválasztás szempontjai tehát meglehetősen nagyvonalúak. A tartózkodás időtartama legalább fél, de legfeljebb egy év lehet, a megfelelő munkaerőpiaci kereslet megléte esetén azonban legfeljebb 18 hónapig terjedő időtartamra meghosszabbítható. Az első évre a gyakornokok létszámkeretét 300 főben határozták

meg. Időközben a gyakornokok létszámkeretét a meglevő igények miatt évi 600 főre emelték fel. Megfigyelhető, hogy a gyakornokok a munkavállalási engedély teljes 18 hónapját kihasználják, így többé kevésbé folyamatosan Ausztriában dolgoznak.

A Magyarország és Ausztria közötti munkaerőmozgás szabályozására az elmúlt években létrehozott jogi eszközök vizsgálata során két dolog világosan látható. A 90-es évek második felében osztrák oldalon egyértelmű volt az igény, egy sűrűbb szabályozási háló létrehozására annak érdekében, hogy az olcsó munkaerő feltételezett rohamát meggátolhassák. A létszámkeretek és a munkavállalási engedélyek rendszere a politikusok és az érdekvédelmi szervezetek számára is megfelelő eszköznek tűntek a hátrányos következmények kiküszöbölésére. Az ebből a szándékból megkötött kétoldalú megállapodások alapvetően betöltötték a feladatukat, még akkor is, ha a munkaerőpiacnak a jól képzett magyar szakemberek iránti igénye a létszámkeretek folyamatos bővülését eredményezte. Ez a folyamatos lazulás, amit a munkaerőpiac szükségszerű folyamatai váltottak ki, a másik egyértelműen megfigyelhető irányzat. A politikusoknak és a szociális partnereknek azzal a nehéz kérdéssel kell szembenéznük, hogy az egyre kevésbé szétválasztható osztrák-magyar munkaerőpiacon megtalálják a létszámkorlátozásoknak és a nagyvonalúságnak azt a megfelelő arányát, ami a teljes pannon régióban biztosítja a foglalkoztatást és a gazdasági növekedést.

3.2. Szövetségi és tartományi keretszámok

Mint azt már az előbbi bekezdésben megemlítettük, a szövetségi munkaügyi minisztérium évente állapítja meg a kvótákat, és azokat rendelet formájában a közlönyben nyilvánosságra hozza. Alább láthatók az elmúlt 10 év keretszámainak mennyiségi változásai.

6. táblázat: Szövetségi keretszámok 1992-2002

1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
317.00 0	304.00 0	295.00 0	262.00 0	263.00 0	262.24 6	262.88 5	264.94 4	266.16 6	266.37 5	267.58 6

1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
3.600	3.700	3.500	3.100	3.100	3.100	3.100	3.100	3.100	3.100	3.100

A tapasztalati adatokból az alábbi kép kerekedik ki: A kilencvenes évek viszonylag magas kezdő értékeit követően a számok a szövetségi és a tartományi létszámkeretek esetében is csökkentek. Szövetségi szinten a keret 1992 és 1995 között 55.000 fővel (avagy 17,3%-al) csökkent (317.000 főről 262.000 főre), ami jelentős visszaesés. Ez többek között arra is visszavezethető, hogy életbe lépett az Európai Gazdasági Régió Szerződés, amely szerint a régióba tartozó országok állampolgárainak nincs szükségük munkavállalási engedélyre. Burgenland tartományban, némi késéssel, ugyanez a folyamat játszódott le. Az alacsony értéket a kilencvenes évek elejének követő gyors emelkedés után egyértelmű csökkenés figyelhető meg. A tartományi létszámkeret 1995 óta 3.100 fő környékén állapodott meg. Az adatokat értelmezve elfogadhatónak tűnik a feltételezés, hogy a kilencvenes évek elején a külföldiek foglalkoztatásának keretszámai azt követően csökkentek, hogy a kelet-európai fordulat következtében rengeteg munkavállaló törekedett erről a területről az osztrák munkaerőpiacra. Az osztrák törvényhozók észlelték a szabályozás iránt megnyilvánuló igényt, a külföldiek foglalkoztatására irányuló új intézkedésekkel gondoskodott arról, hogy az osztrák-magyar munkaerő piac elkülönülésének csökkenésével együtt a növekvő munkaerő szükséglet kielégíthetővé váljon.

3.3. Szezonális munkaerő

A Magyarországról érkező szezonális munkaerőt Burgenlandban elsősorban a mezőgazdaságban és az idegenforgalomban alkalmazzák. A határmenti munkaerőpiac elmúlt évek beli alakulásának erről az oldaláról az alábbi táblázat és ábra tanúskodik. Az alábbi táblázat a teljes létszámkeret alakulását mutatja.

8. táblázat: Szezonmunkások éves kvótája

1998	4.500
1999	5.500
2000	5.500
2001	8.000
2002	8.000

Világosan látható, hogy az elmúlt években szövetségi szinten a szezonmunkások kvótájának számai egyértelműen emelkedtek. A szövetségi létszámkeret 1998 és 2002 között 4.500 főről 8.000 főre nőtt, ami 77%-os emelkedésnek felel meg. A betakarításnál alkalmazott kisegítőkre 2001-ben állapítottak meg először létszámkeretet, ami azóta is 7.000 fő évente. Ebből 2.045, illetve 2.942 fő esik Burgenlandra.

Az alábbi táblázat az idegenforgalom alaposabb vizsgálatát segíti.

9. táblázat: Szezonális munkaerő a burgenlandi idegenforgalomban

Év	Összesen	Magyarok	Részarány %-ban
1994/95	189	100	53
1995	46	24	52
1995/96	240	129	54
1996	50	24	48
1996/97	12	2	17
1997	165	97	59
1997/98	48	33	69
1998	123	60	49
1998/99	56	32	57
1999	131	65	50
1999/2000	56	31	55
2000	382	283	74
2000/01	167	119	71
2001	547	394	72
2001/02	205	152	74
2002	665	471	71

A fenti ábrán egyértelműen felismerhető az idegenforgalomban foglalkoztatott szezonális munkaerő alakulásának két fő irányzata. Az 1994 óta rendelkezésre álló adatok egyrészről azt mutatják, hogy a magyar munkaerő iránt ebben az ágazatban folyamatosan nő az igény. Másrészről megfigyelhető a szezonális munkaerő félévenkénti ingadozása, ami a burgenlandi idegenforgalom nyári szezonjának túlsúlyával megmagyarázható. Mivel a főszezon nyáron van, és a borturizmus Burgenlandban jelentéktelen, a szezonális munkaerő iránti igényt ez alapvetően meghatározza. A szezonális munkaerő származását illetően elmondható, hogy földrajzi meghatározottságoknál fogva a magyar munkavállalók részaránya magas, és 1994 óta 50 és 70% között ingadozik. A mezőgazdaságban hasonló folyamatok zajlanak.

10. táblázat: Szezonális munkaerő a burgenlandi mezőgazdaságban

Év	Összesen	Magyarok	Részarány %-ban
1992	1377	1012	73
1993	1241	1199	97
1994	0	0	-
1995	3042	2649	87
1996	4932	4367	89
1997	5903	5373	91
1998	391	362	93
1999	5951	5380	90
2000	5447	4922	90
2001	3615	3164	88
2002	4033	3456	86

A táblázat és az ábra azt mutatják, hogy a mezőgazdasági ágazatban a magyar munkavállalók részaránya még magasabb mint az idegenforgalomban. A mezőgazdasági szezonmunkások 70 és 90% közötti részaránya 1992 óta Magyarországról érkezik, és csak jelentéktelen részük jön más országokból, pl. Szlovákiából. A számszerű folyamatokban két különösen erős bővülési szakasz figyelhető meg. 1994 és 1997 között a szezonális munkaerő létszáma erősen növekedett, így 1997-ben már majdnem 6.000 főt alkalmaztak Burgenlandban. Közülük csak magyarok 5.373-an voltak. A kilencvenes évek végén újabb csúcs jelentkezett. Azóta a szezonális munkaerő létszáma éves szinten 3.500-4.000 fő környékén állapodott meg, amelyen belül a magyarok részaránya a 85% feletti állandó magas szintet mutatja.

A betakarítási kisegítő munkaerő esetében (nem keverendő össze a mezőgazdasági szezonmunkával), az adatok szintén azt mutatják, hogy a teljes létszám nagyon magas arányát a magyar munkavállalók tesztik ki. Ábrázolásul alább bemutatjuk az elmúlt két év adatait.

11. táblázat: Betakarítási segédmunkaerő Burgenlandban

Év	Összesen	Magyarok	Részarány %-ban
2001	2.045	1.868	91%
2002	2.942	2.633	90%

Látható, hogy a magyar kisegítők 90%-os részarányukkal messze a legnagyobb csoportot jelentik a burgenlandi mezőgazdasági betakarítások alkalmával igénybevett külföldi munkaerőn belül. Számuk az elmúlt években tovább emelkedett, de az elmúlt évtized korábbi adatainak hiánya miatt a növekedés mértékét legfeljebb megbecsülni lehetne. Itt is valószínű azonban, hogy a fordulatot követően, az igen alacsony létszámhoz képest itt is gyors növekedés, majd megtorpanás következhetett be, míg a létszám végül be nem állt egy állandó magas szintre.

A Burgenland és Nyugat-Magyarország közötti munkaerőpiaci együttműködés szezonális szempontjait elemezve két tényezőt kell kiemelni. Az egyik a magyar munkaerő magas részaránya, a másik az elmúlt tíz év növekvő irányzata. Úgy tűnik, hogy a burgenlandi népgazdaság tartósan és erősen érdekelt abban, hogy rövid szezonális jelleggel külföldi (elsősorban magyar) munkaerőt foglalkoztasson. Ebben az összefüggésben a burgenlandi gazdasági élet szereplő részéről ismételt elhangzott, hogy növelni kellene az éves létszámkereteket.

3.4. Kulcsmunkaerő

Kulcsmunkaerőnek olyan külföldi munkavállalókat tekintenek Ausztriában, akik különleges képesítéssel vagy képességekkel rendelkeznek, amelyek iránt az osztrák munkaerőpiacon kiemelt kereslet mutatkozik. Az érintett régió vagy a részmunkaerőpiac szempontjából fontosnak kell lennie, hozzá kell járulnia új munkahelyek létesítéséhez vagy meglévő munkahelyek megőrzéséhez, beruházásokat kell az országba vonzania, illetve felsőfokú vagy hasonló értékű szakmai végzettséggel kell rendelkeznie. A kulcsmunkaerőként számontartott külföldiek munkavállalási és tartózkodási engedélyt kapnak Ausztria területére, és családjuk is odaköltözhet hozzájuk. A létszámkereteket a szövetségi munkaügyi minisztérium évenként határozza meg, és az ún. letelepedési rendeletben a szövetségi közlöny révén nyilvánosságra hozza. Burgenlandra az alábbi éves kvóták vonatkoznak.

12. táblázat: A kulcsmunkaerő kvótája Burgenlandban

1998	50
1999	40
2000	20
2001	30
2002	45

A számok jól mutatják, hogy ez a szabályozó eszköz a munkaerőpiac szempontjából nem túl jelentős. Mivel nem túl nagy az igény, minden évben csak kevés férőhelyet terveznek be. A létszámkeret kitöltése a körzeti hatóságok szintjén történik, de a tapasztalatok azt mutatják, hogy még a rendelkezésre álló kereteket sem szokták felhasználni. A rendelkezésre álló források alapján nem állapítható meg az így Ausztriába érkező kulcsmunkaerő származása, de feltételezhető magyar állampolgárok is vannak közöttük. Ennek a munkajogi intézménynek a pontos kiértékelése azért is nagyon nehéz, mert a kulcsmunkaerőhöz a foglalkozások nagyon széles köre rendelhető hozzá a nemzetközi csúcsmenedzserektől kezdve a hivatásos sportolókig.

3.5. Gyakornoki megállapodások

Mint azt már korábban említettük, Magyarország és Ausztria 1998-ban kétoldalú szerződést kötött a gyakornokok kölcsönös cseréjéről. Kezdetben 300 fős gyakornoki foglalkoztatási keretet

határoztak meg magyar munkavállalók részére Ausztriában, később ezt a számot 600-ra növelték. A legtöbb gyakornoki állás Bécsre és Alsó-Ausztriára esik. Burgenland adatait az alábbi táblázat mutatja.

13. táblázat: Gyakornoki állások Burgenlandban

1998		1999		2000	
Kérelmek	Hosszabbítások	Kérelmek	Hosszabbítások	Kérelmek	Hosszabbítások
11	0	22	15	18	26
2001		2002			
Kérelmek	Hosszabbítások	Kérelmek	Hosszabbítások		
62	31	49	54		

A rendelkezésre álló adatokból egyértelmű növekedés olvasható ki. Különösen a 2000. év óta eltelt időszakban nőtt meg az új kérelmek és a hosszabbítások száma. 2000-ben még csak 18 új kérelem érkezett be, 2001-ben már 62, ami majd 3,5-szeres (344,4%-os) növekedést jelent. A hosszabbítások terén hasonló kép rajzolódik ki. Az 1999-es 15 meghosszabbítási kérelemmel szemben az idén már 54 kérelmet regisztráltak. A százaléokban kifejezett növekedés ebben az esetben 360%-os. A sikeres kérvények mellett 1998 óta elutasítottak 15 kérvényt, illetve beszüntettek 5 eljárást a munkaadói fogadó nyilatkozat visszavonása miatt. A 2001 óta benyújtott kérvények száma azonban csökkent. Azt, hogy ez a tény a munkaerőpiac magyar gyakornokokkal való telítődését jelenti-e, vagy pedig átmeneti jelenség, csak az elkövetkező évek adatainak vizsgálata árulja majd el. Mindenesetre egyértelműen kijelenthető, hogy az eddigi kérvények és a meghosszabbítások magas száma a magyar gyakornokok iránti magas keresletre utal a burgenlandi munkaerőpiacon. A burgenlandi vállalkozások szívesen élnek a magyar gyakornokok alkalmazásának lehetőségével. Ezt az a korábban már említett tény is megerősíti, hogy sok munkaadó, a maximális 18 hónapos gyakornoki időszak teljes kihasználásával, megpróbálja a gyakornokokat többé-kevésbe a cég "fix munkatársaivá" tenni, hogy ezzel kikerülje az egyéb létszámkeretek által támasztott korlátokat.

3.6. Az ingázókra és határátlépőkre vonatkozó megállapodások

A magyar munkavállalóknak az osztrák munkaerőpiacra való bejutását szabályozó egyik fontos eszköz az 1998 óta, a határátlépőkre vonatkozó kétoldalú egyezmény. A korábbi elméleti magyarázatok után következzenek a tényleges számszerű adatok. Először nézzük meg, hogyan alakultak a létszámkeretek a megállapodás aláírása óta.

14. táblázat: Magyar határátlépők kontingense (Burgenland) – 1998-2002

Év	Ausztria	Burgenland	Részarány %-ban
1998	550	500	90,9%
1999	650	590	90,7%

2000	900	790	87,7%
2001	1.200	1.070	89,2%
2002	1.400	1.250	89,3%

A számok alapján egyértelműen állítható, hogy az osztrák határmenti körzetekben, 1998 óta jelentős mértékben nőtt a magyar munkaerő iránti igény. Alig öt év alatt a jóváhagyott létszámkeret több mint a kétszeresére nőtt. Az 550 főről 1.400 főre történt növekedés 254%-ot tett ki. Burgenland állandó, magas százalékos részarányát a földrajzi sajátosságok és az egyezmény területi hatálya magyarázza. Mivel Burgenlandon kívül csak az alsó-ausztriai Bruck an der Leitha tartozik a hatálya alá, a létszámkeret 90%-át Burgenlandnak ítélik oda. Érdekes az is, milyen mértékben használják ki a létszámkereteket, és mely gazdasági ágazatok között oszlik meg a határátlépők foglalkoztatása. A burgenlandi munkaügyi hatóságok 2002-es aktuális adatai szerint a helyzet az alábbiak szerint alakult.

15. táblázat: Határátlépők kontingense 2002, ágazatok szerint

	felajánlott	igénybevett
Idegenforgalom	297	296
Mezőgazdaság	289	278
Egyéb terület	664	659
ÖSSZESEN	1.250	1.233

A kihasználtság foka 98,6%-os, ezért a gyakorlatilag a létszámkeret teljes kihasználtságáról beszélhetünk. Ez a tény, és a kvóta 1998 óta folyamatos növekedése alapján kijelenthetjük, hogy a burgenlandi gazdaságban állandó és folyamatosan emelkedő kereslet van magyar szakmunkások iránt. A növekvő igényekre az illetékes hatóságok az elmúlt években a létszámkeret növelésével válaszoltak. A jövőben továbbra is ennek az irányzatnak az érvényesülésével számolhatunk. Az éves növekedési ütem 1998 óta természetesen csökkent, hiszen akkoriban óriási hiánypótló igény mutatkozott a határmenti munkaerő alkalmazására. A magyar munkavállalók akkori "áradata" azóta, részben a kereslet-kínálat kölcsönhatása következtében megállapodott egy gyakorlatilag állandó létszámon. Ebben az összefüggésben érdekes lenne a magyar oldalon meghatározott létszámkeretek, és azok kihasználtságának vizsgálata az 1998 óta eltelt időszakban.

A létszámkeretek által biztosított munkahelyek többsége, félreismerhetetlenül az "egyéb" csoportba tartozik, amely többek között magába foglalja az építőipart és a szolgáltatásokat is. Az idegenforgalom és a mezőgazdaság, a maga 24 és 23 százalékaival szintén nem elhanyagolható részarányt képvisel a magyar határátlépők körében, annak ellenére, hogy ezt a munkaerőszükségletet inkább a szezonális munkaerőre vonatkozó megállapodás keretében elégítik ki.

Jelen tanulmány szempontjából érdekes az is, hogy hány kérvényt adtak be, illetve hagytak jóvá a kishatárforgalmi munkavállalásra vonatkozó egyezmény alkalmazása során. Ezt mutatja be az alábbi táblázat.

16. táblázat: Kérvények száma (eredeti és hosszabbítás)

beadott kérvények	2.515
beadott kérvények alkalmazási igazolás nélkül	418
ebből elfogadva	1.714
feldolgozott kérvények meghosszabbítási	5.584
jelenleg is élő	1.016
már jóváhagyott	73

A számok alapján megállapíthatjuk, hogy a kérvények magas száma mellett, amelyeknek 58%-át (1.714-et a 2.933-ból) mégiscsak jóváhagyták, a meghosszabbításokra vonatkozó kérvények aránya is egyre nagyobb. Az egyezmény 1998-as létezése óta az osztrák oldalon 5.584 meghosszabbítási kérelmet dolgoztak fel. A négy éves időszakot tekintve ez azt jelenti, hogy a meglevő munkavállalási engedélyek meghosszabbítására irányuló kérelmek teszik ki az évenként jóváhagyott munkavállalási engedélyek nagy részét. Ebből levonhatjuk azt a következtetést, hogy a magyar munkavállalók túlnyomó részét folyamatosan foglalkoztatják Burgenlandban. A szokásos néhány hónapon túlnyúló, hosszabb időtartamú munkaviszony kétségkívül a magyar munkaerőt foglalkoztató burgenlandi vállalkozások javát szolgálja.

Röviden összefoglalva az 1998 óta létező, osztrák-magyar egyezmény a kishatárforgalom keretében történő munkavállalásról nagyon jó fogadtatásra talált a "célcsoportban" (osztrák vállalkozások és magyar munkaerő). A folyamatosan növekvő szükségleteket jól tükrözi, hogy időközben 500 főről 1.250 főre emelték a létszámkeretet. Ezt az éves kvótát gyakorlatilag teljes mértékig kimerítik, és a már meglevő munkavállalási engedélyek meghosszabbítása is egyre fontosabb szerepet játszik. Gazdasági ágazatok szerinti bontásban feltűnő a mezőgazdaság és az idegenforgalom magas aránya, de a magyar munkavállalók többé-kevésbé minden ágazatban jelen vannak.

3.7. Összefoglalás

A határmenti munkaerőpiac mennyiségi dimenziói az alábbi alapvető megállapításokkal foglalhatók össze. Mindenek előtt le kell szögezni, hogy az 1989-es Kelet-Közép-Európai fordulat óta Burgenlandban erőteljesen megnőtt a külföldi munkavállalók száma. Annak ellenére, hogy nem állnak rendelkezésre korábbi számadatok (pl. a nyolcvanas évekből), nyugodtan állítható, hogy a magyar vagy szlovák munkavállalók létszáma 1989 előtt lényegesen alacsonyabb volt mint utána. A külföldi munkaerő létszámának jelentős emelkedése a kilencvenes években, a keleti nyitásból leginkább hasznot húzó Burgenland gazdasági fellendülésére is bizonyítékul szolgál. Földrajzi, és más tényezők azt eredményezték, hogy a magyar munkavállalók számszerűen is egyre jelentősebb szerepet játszottak a burgenlandi munkaerőpiacon. A vizsgált időszakban a részarányuk a foglalkoztatott külföldi munkaerőn belül sohasem csökkent 40% alá, mára pedig már elérte az 53%-ot, azaz 4.500 főt a Burgenlandban törvényesen foglalkoztatottak között. Ezzel ők képviselik a legnagyobb részarányt, míg más állampolgárok, így szlovákok, csehek vagy szlovének csak kis mértékben vannak jelen, így őket a munkaerőpiaci szolgálat nem is sorolja külön statisztikai csoportba.

A vizsgálat során fontos következtetéseket vonhattunk le, a magyar állampolgárok (és más külföldiek) foglalkoztatását a megfigyelt mértékben egyáltalán lehetővé tevő munkajogi keretekkel kapcsolatban is. Az elmúlt évtizedben egyértelműen megfigyelhető volt, hogy a

hatóságok erős érdekeltséget mutattak egyre jellegzetesebb létszámkeret intézkedések bevezetésében annak érdekében, hogy kielégítsék a belföldi szükségletet és a külföldi igényt, anélkül, hogy a munkaerőpiacot a szabályozás teljes hiányával kitennék a külföldi az új versenytársaknak. Ezen erőfeszítések eredményeként, részben a szomszéd államokkal való együttműködésben, új kontingensmodellek jöttek létre egyes szakmai csoportokra vagy a kishatármenti munkavállalókra igazítva. Ezek az intézkedések a az Osztrák Idegentörvény és a Külföldiek Foglalkoztatására vonatkozó törvény munkajogi szabályait egészítették ki. Visszatekintve világosan megállapítható, hogy a modelleket mindkét oldalon jól fogadták, és az idő múlásával a létszámkeretek fokozatosan kibővültek, és a kihasználtságuk is egyre jobb lett. Kiemelkedően jól sikerült modell vált az Ausztria és Magyarország közötti kishatárforgalom keretein belül munkát vállaló határátlépőkre vonatkozó megállapodás, amely 1998 óta hatályban van és időközben az osztrák határmenti munkaerőpiaci politika mintapéldájává vált a cseh, a szlovák és a szlovén szomszédok irányában is.

4. Burgenlandi vonatkozású összehasonlító migrációs elemzések előrejelzései

Ezen a ponton feltétlenül szükségesnek tartjuk, hogy szembesüljünk különböző olyan tanulmányok megállapításaival, amelyek az EU bővítésének az osztrák és a burgenlandi munkaerőpiacra történő hatásait elemzik.

Walterskirchen és Dietz abból indulnak ki, hogy a közép- és kelet-európai országok eredményes integrációja Ausztria és Burgenland számára, hosszú távon gazdasági és biztonságpolitikai előnyökkel jár majd. Az integráció azonban kérdőjeleket is felvet, amelyek közül az ingázók és kivándorlók mozgásszabadságával kapcsolatos minden kétséget kizáróan a legkényesebb. Az EU keleti bővítéseét követően, a teljes mozgásszabadság megadását követően, a külföldi munkaerő áradata várható, ami a kilencvenes évek elejének hullámával hasonlítható össze. Ez bizonyos átmeneti határidők alaklmazását teszi szükségessé, amelyek a bevándorló külföldi munkavállalók évenkénti létszámát korlátoznák annak érdekében, hogy ne alakuljon ki a külföldi munkaerő túlkínálata. A munkaerővándorlás korlátozása az átmeneti határidők és bizonyos népgazdasági feltételek betartásához (pl. a munkabérek színvonala a kelet- és közép-európai országokban) Ausztriának és a szomszédos országoknak is hasznos. Sem Magyarország, sem tagjelölt szomszédai nem igen lehetnek érdekeltek abban, hogy a legképzettebb és legrugalmasabb munkaerő elvándoroljon tőlük, holott a saját gazdaságuk fejlesztésében is szükségük lenne rá. Az efféle tömeges "agyelszívás" elkerülésének egyik módja az lehetne, hogy időben korlátozott munkavállalási engedélyeket adnának ki a kelet-európai munkavállalók számára, akik később az így megszerzett tudást egy know-how transzfer keretében ésszerűen kamatoztathatnák.

A Horn féle regionális tanácsadó egyik 1998-as tanulmánya szerint, az EU bővítés hatások sokaságát fogja az osztrák munkaerőpiacra zúdítani, amelyek közül a gazdasági növekedés gyorsulásának lehetősége mellett, a növekvő foglalkoztatási adatok mellett emelkedő munkanélküliséget kell kiemelnünk.

Huber és Hofer a PREPARITY - projekt keretében megjelent tanulmányukban az Ausztria és Magyarország közötti, határon túlnyúló munkaerőpiaci politika területén való együttműködés fokozott szükségességét hangsúlyozzák, hogy a versenyhelyzet élet a határ mindkét oldalán elvegyék. Ily módon tudatosan lehetne fejleszteni a munkamegosztást a határ mentén. Ezen belül azonban folyamatosan hangsúlyozzák a vállalkozások közvetlen együttműködését, mivel a területi közigazgatási szervezetek között, részben már meglevő együttműködés ezt a feladatot nem láthatja el, azon túl, hogy megteremti a politikai keretfeltételeket. Az előttünk álló folyamat nem könnyű, mert a mindig oda kell képzelnünk a háttérbe a feltételezett, vagy létező gazdasági

érdekek törvényeit a határ mindkét oldalán. Az Euroregio West/Nyugat Pannónia övezet létrejöttével kialakult már egy keret, amely önmagát a határon túlnyúló regionális és helyi politikai együttműködés kiindulópontjának tekinti. A dolog megvalósításához azonban arra lenne szükség, hogy ennek az intézménynek a tevékenységét a politikai síkról fokozottan az operatív síkra helyezték át. Haerpfer, Kirchner és Palt szerint, első lépésként közös regionális fejlesztési elképzelések, foglalkoztatási megállapodások közös kidolgozására lenne szükség, úgy ahogy pl. az Euroregio által 2002-ben nyilvánosságra hozott "Burgenland - Nyugat-Magyarország trendjelentés" javaslatai között is szerepel.

5. A politikai pártok, érdekképviselések és szociális partnerek magatartása

Az EU bővítés hatásaival, és a közös magyar-burgenlandi munkaerőpiac kialakulásával kapcsolatos közvélekedés vizsgálata során a politikai pártok, illetve a társadalmi partnerszervezetek véleménye különös súllyal esik latba. Helyzetük és jelenlétük okán nagy hatással vannak a lakosság viselkedésére az olyan összetett ügyekben, mint amilyen pl. az EU-bővítés. Jelen fejezet a burgenlandi politikai térképet meghatározó különböző szervezeteknek, az 1989 óta eltelt időben a közös munkaerőpiac kockázataival és lehetőségeivel kapcsolatos alapállásáról ad áttekintést.

5.1. A burgenlandi politikai pártok

A képviseleti demokrácia rendszerében a politikai pártok funkciója különösen fontos, mert a közérdek megjelenítőiként kezdeményező és katalizátor szerepet töltenek be. Tudományos szempontból ezért mindenképpen érdemes a parlamenti pártok nyilvánosságra hozott állásfoglalásait és magatartását tanulmányozni, hogy alapállásuk hosszútávú változásait vagy állandóságát kimutathassuk.

5.1.1. Osztrák Szociáldemokrata Párt (SPÖ)

Elsőként a burgenlandi SPÖ-t érdemes megemlíteni. Magatartása az EU-bővítéssel és a határmenti munkaerőpiaccal kapcsolatban, az elmúlt 12 évben ellentmondásos volt. Burgenland, amely hosszú évtizedekig szenvedett peremterületi elhelyezkedése miatt, 1989-ben végre kihasználhatta az élénk határ- és személyforgalmat. A burgenlandi SPÖ nagy lehetőségeket látott a keleti nyitásban, ezért nem törekedett az EU-ba való belépésre is, mert attól tartott, hogy az Burgenlandot ismét peremvidékké tenné. A tartomány szociáldemokrata politikusai azt hangoztatták, hogy a keleti közeledés Burgenland számára legalább annyira fontos, mint az EU-ba történő belépés. A burgenlandi SPÖ, 1989 áprilisában, ennek ellenére kész volt megszavazni az ország felvételi kérelmét. Annak érdekében, hogy a várható kihívásokra időben felkészüljenek, a tartományi kormányhivatalban már 1991-ben létrehozták az Európa Integrációs és Határmenti Együttműködési Osztályt. Szintén az SPÖ kezdeményezésére, a tartományi kormány és a nyugat-magyarországi megyék megegyeztek egy Regionális Tanács létrehozásáról, amelyet a közös Európán belüli együttműködés első lépcsőfokának tartottak. A tanács nevét 1994-ben Határmenti Regionális Tanácsra változtatták. Az SPÖ tartományi politikusai, élükön Karl Stixel, azt hangsúlyozták, hogy Ausztria rövidesen bekövetkező EU-belépése, az államhatárt Magyarország irányában nem változtattja sorompóvá. Az EU-csatlakozást az SPÖ sokkal inkább az "évszázad lehetőségének" tekintette, és az 1994. június 12-i népszavazás előtti tájékoztató kampány során is ebben a szellemben nyilatkozott meg. Ausztriát

1995. január 1-én felvették az EU-ba, Burgenlandot pedig a "különösen fejlesztésre méltó" 1-es célterület csoportjába sorolták. Az EU-csatlakozást követően mindenhol azt hangoztatták, hogy az uniós pénzek, és a keleti nyitás egyaránt kifejezetten kedvező hatást gyakoroltak Burgenlandra, de a tartománynak nem szabad megpihenni a babérjain. A belépést követő időszak tapasztalatai azt mutatták, hogy a hazai munkaerőpiacot elárasztó külföldi munkaerő rémképe nem vált valóra. Az SPÖ, újra meg újra azt hangsúlyozta, hogy az EU-tagság jelentősége annak "esély" mivoltában rejlik. Az SPÖ és a tartományi kormány ennek szellemében számtalan tájékoztató rendezvényt és vitát szervezett. A burgenlandi gazdaság a belépést követően egyértelmű növekedést mutatott, és a foglalkoztatottak száma is emelkedett. Ezzel egyidejűleg a külföldi munkavállalókra meghatározott létszámkeretek is bővültek. A hazai munkavállalók körében azonban a munkanélküliek aránya is növekedett, ami a két dolog közötti összefüggést valószínűvé tette. Az SPÖ ekkor azzal az elmélettel állt elő, hogy a külföldi munkaerő kiszorítja a hazait, mert "olcsóbb és készségesebb". Az SPÖ a feketemunka elleni fokozott harc mellett is kiállt. Ennek fényében kell azokat az első figyelmeztetéseket is értékelnünk, amelyekben az SPÖ és szociáldemokrata szakszervezeti tisztviselők az EU túlságosan gyors bővítése ellen foglaltak állást, mert a magyar munkaerő korlátlan megjelenése a burgenlandi munkaerőpiacon hátrányos következményekkel járna, ami átmeneti határidők alkalmazását teszi szükségessé. Ellenkező esetben Burgenland felzárkózási folyamata döntő törést szenvedne. Magyarország és a többi közép- és kelet-európai ország belépése csak a munkabérek közelítése után lenne elképzelhető, már csak azért is, hogy a magyar gazdaság se szenvedjen hátrányt. Az akkori kancellár Klima (SPÖ) támogatta burgenlandi partbarátait azzal, hogy szintén az "elkapkodott" bővítés ellen emelt szót. Elengedhetetlennek nevezte a bilaterális átmeneti határidők bevezetését pl. a munkaerő szabad mozgása tekintetében. A burgenlandi SPÖ ezzel együtt kiállt amellett, hogy a külföldi kisegítő munkaerő (pl. a mezőgazdaságban) könnyebben jusson tartózkodási engedélyhez. Az osztrák idegenrendészeti törvény vonatkozó részeit módosították, mert elfogadták azt az érvelést, hogy a betakarítási kisegítő munkaerő nem veszélyeztet a hazai munkavállalókat. Az SPÖ összességében megmaradt az "elkapkodott" bővítés ellenzésének álláspontján, mivel az a burgenlandi munkaerőpiacot aránytalanul nagy mértékben érintené. A tartományi SPÖ ezzel az állásponttal kétségtelenül az európai sodrással tartott, mivel egyre több ország foglalt állást az átmeneti határidők alkalmazása mellett. Az SPÖ elhatárolódott koalíciós partnerétől az Osztrák Néppárttól (ÖVP), és bírálta annak bővítési eufóriáját. Az 1998 óta létező Euroregio West/Nyugat Pannónia, annak érdekében, hogy megfelelhessen a burgenlandi-magyar munkaerőpiac kihívásainak, kidolgozott egy közös fejlesztési tervet, amely számba veszi a közös fejlődés lehetőségeit és kockázatait. A burgenlandi politikai élet, összességében közeledett ahhoz a közmegegyezéshez, hogy a bővítés úgyszólván bekövetkezik és az átmeneti határidők a hazai munkaerőpiac lehető legjobb védelmét szolgálják. A munkaerőpiac szerkezeti felkészítése tekintetében a Területi Foglalkoztatási Megállapodást érdemes megemlíteni, amelyet a tartomány, a munkaerőpiaci szolgálat és a szociális partnerek is aláírtak. A megállapodás lehetővé teszi az összes képzési és képesítési erőfeszítés koordinációját. Az EU által ösztönzött foglalkoztatási megállapodást röviddel ezelőtt, burgenlandi segítséggel Nyugat-Magyarországon is megkötötték, ami fontos lépés a határmenti foglalkoztatáspolitikai együttműködés területén. A második, 2006-ig tartó 1-es célterület időszagnak is a szakképzés jegyében kell telnie. A burgenlandi SPÖ ellenzi a hazai munkaerőpiac megnyitását és bírálja a szövetségi kormánynak a szezonmunkára vonatkozó új rendeletét, mivel az szerinte tovább növeli a burgenlandi munkavállalókra nehezedő nyomást.

Röviden összefoglalva, a burgenlandi SPÖ Európa-politikája többé-kevésbé megfelel a kialakult helyzetnek és Burgenland, valamint az egész régió érdekeinek. A túl gyors bővítés, ahogy azt a 90-es évek második felében propagálták, valóban hátrányokat okozhatott volna. A politikai valóság időközben beírta az SPÖ-nek az átmeneti határidőkre irányuló követeléseit. Ami a

határmenti munkaerőpiacot illeti, az SPÖ arra törekszik, hogy a meglevő együttműködési keretek között dolgozzon, a teljes nyitást azonban, a fenyegető hátrányok miatt nem tud elképzelni.

5.1.2. Osztrák néppárt (ÖVP)

A burgenlandi Néppárt mindig is európapártinak tartotta magát. Ez a világnézeti beállítottság, az ÖVP-hez közelálló szervezetek (Gazdasági Kamara, Gazdasági Szövetség, Tartományi Gazdasági Kamara) gazdasági érdekeivel együtt azt eredményezték, hogy az ÖVP folyamatosan támogatta Ausztria EU-csatlakozását, és a keleti bővítést is. Az ÖVP 1989-ben a keleti nyitás, és a vele összekapcsolódó gazdasági növekedés ellenére, az ország legjelentősebb esélyének az EU felé való fordulást tekintette. A legfontosabbnak akkor azt tartotta, hogy a keleti nyitást, a maga bizonytalanságaival együtt reálisan értékelje, és az országot először szilárdan beágyazza a nyugat európai piacba. Az ÖVP irányvonala ennek megfelelően az 1991-es tartományi választásokat követően sem változott, és a tartományi kormányban megegyezés született az első határmenti intézkedések meghoztaláról. A határmenti Regionális Tanács rendszeresen ülésezett, és napirenden tartotta a közös érdekeket szolgáló kérdéseket. Az ÖVP az 1-es célprogram által kilátásbahelyezett EU támogatásokat is örömmel üdvözölte. Ez végül oda vezetett, hogy a népszavazást megelőzően az ÖVP erőteljesen kiállt a belépés mellett.

Ami a burgenlandi munkaerőpiacnak a keleti nyitás, és az EU-csatlakozás erőterében való feszültségeit illeti, az ÖVP-nek a gazdasági élethez közelálló képviselő már a 90-es évek elején sürgették a rugalmasabb törvényi szabályozás megteremtését. Különösen igaz volt ez a szezonális kisegítő munkákra, pl. a betakarításnál, mivel egyre több külföldi (többek között magyar) munkaerőre volt szükség, miközben az alacsony létszámkeret és a bonyolult hivatalos eljárás akadályozta ennek az igénynek a kielégítését. Mivel a vendégmunkások a kollektív szerződés szerinti bért kapták, és hozzájárultak a burgenlandi gazdasági növekedéshez, nem jelentettek fenyegetést a hazai munkaerőpiacra. Időközben ez a munkaerő, ráadásul számos ágazatban nélkülözhetetlenné vált. Az osztrák EU-csatlakozás után az ÖVP kiállt azért, hogy a Külföldi Munkaerő Foglalkoztatásáról szóló törvényt tovább enyhítsék, hogy a gazdaság kihasználhassa az EU-csatlakozás által nyújtott lehetőségeket. A Gazdasági Kamara nyilvánosan természetesen a hazai munkaerő foglalkoztatásának elsődlegességét hangoztatta, de a létszámkeretek növelésének fontosságát is aláhúzta. Az ÖVP a belépést követő években, a keleti bővítés tekintetében is a várható kedvező hatásokra fektette a hangsúlyt. A kelet-európai szomszédok EU-tagsága egyébként is csak a versenyfeltételek kiegyenlítését jelentené. Amikor 1997-ben az EU a közép- és kelet-európai tagjelöltek csatlakozási tárgyalásainak közeli megkezdésére készült, a burgenlandi ÖVP is állást foglalt a kérdésben. A tárgyalások megkezdését 1998-ra javasolta, a feltételek tekintetében pedig, hogy a tagjelöltek minden uniós sociális-, jogi- és versenynormát el kell hogy fogadjanak. Ez azonban nem lehetséges átmeneti határidők alkalmazása nélkül, a legjobb stratégia tehát a fokozatos integráció lehet. Annak érdekében, hogy Burgenlandot, és annak munkaerőpiacát ne ériék kedvezőtlen hatások a bővítés miatt, a munkaerő teljes mozgásszabadságának megadásáig kb. 10 éves átmeneti időszakra lenne szükség. Az EU bővítésének elődázása mindenesetre a lehető legrosszabb stratégia lenne. Sokkal jobb lenne az EU-tagság biztosítása az európai szomszédok számára, és intenzíven együttműködni velük, hogy mindkét oldal jól járjon. A felmerülő gondokat pedig a fokozatos integráció keretében kell áthidalni.

Az ÖVP egyértelműen a mindkét fél számára kedvező bővítés elődázhatatlanságából indul ki, amelynek kedvezőtlen hatásait az átmeneti időszak alkalmazásával kell tompítani. A tartományi ÖVP képviselői, számtalan határmenti témájú rendezvényen jelentették ki, hogy a bővítést nem szabad mesterségesen késleltetni, hogy kiállnak az egységes Európán belüli közös jövő, és a Magyarországgal való regionális együttműködés egyre nagyobb elmélyítése mellett. A

burgenlandi munkaerőpiacra ebben az időszakban bizonytalanság vár, mert a Gazdasági Szövetség felmérése szerint, a munkaerőpiacnak a közeljövőben 2.000 további szakképzett munkaerőre lesz szüksége. Ennek biztosítása érdekében a Gazdasági Szövetség a határátlépők létszámkeretének növelését, és a szezonmunka-program korábbi kezdését követelte. Az ÖVP a hazai gazdálkodókat is támogatja, akik szerint az ország a magyar csatlakozásból több szempontból profitálna. Jelenlegi álláspontját tekintve a burgenlandi ÖVP szintén összhangban van az európai magatartással. Burgenland számára a bővítés hasznos lesz, de a sikert pontos szabályozással és intenzív előkészületekkel kell biztosítani. El kell oszlatni a polgároknak azt a félelmét, hogy a bővítés nagy pénzügyi veszteségekkel és olcsó munkaerő áradatával jár majd együtt. Az ÖVP gazdasági szárnya különösen örül a határmenti munkaerőpiac létrejöttének, és már most beruházások lehetőségét kéri Magyarországon, illetve az alkalmazható külföldi munkaerő létszámának növelését követeli, mert az nélkülözhetetlen a gazdaság fejlődése szempontjából.

5.1.3. Osztrák Szabadságpárt (FPÖ)

A burgenlandi FPÖ európa-politikáját, és a közös munkaerőpiachoz való viszonyulását az óvatosság jellemzi. Az FPÖ európa-politikája már a keleti nyitást megelőzően sem volt következetes. Az FPÖ akkori tartományi pártfőnöke Wolfgang Rauter, 1988-ban a csatlakozás mellett foglalt állást. Amikor azonban 1991-ben Brüsszelből megjött a kedvező válasz, az FPÖ elutasította a csatlakozást. Az FPÖ a továbbiakban azt is elutasította, hogy Burgenlandot az 1. célterület övezetbe sorolják be, mert az a dél-európai fejlesztési övezetekkel azonos megítélést jelent. A párt az EU-val folytatott csatlakozási tárgyalásokat is negatívan ítélte meg, és az 1995-ös csatlakozás ellen foglalt állást. Az európai integrációs folyamattal szembeni elutasító magatartás a mai napig az FPÖ politikájának egyik sarokköve. Ausztria csatlakozásába ugyan belenyugodtak, de a keleti-bővítés jövőbeli kihívásai nagyfokú aggodalmat keltenek a pártban. Hangsúlyozzák ugyan, hogy a bővítés jelentős folyamat, de éppen ezért nem szabad semmit elkapkodni. A közép- és kelet-európai országok gazdasági hiányosságai miatt a bővítésnek csak a messzi jövőben szabadna megtörténnie. Az elkapkodott bővítésnek lényegében két hátrányos következménye lenne Burgenlandra. Egyrészt munkahelyek megszűnése a tőke "elvándorlása" miatt, másrészt pedig a keleti munkaerőnek a térségbe való fokozottabb bevándorlása miatt. Az FPÖ különösen a sűrűn lakott határmenti területekről várható ingázók nagy száma miatt aggódik. Ezzel összefüggésben a bér mellékköltségek ausztria csökkentését sürgetik, hogy a gazdaság versenyképessége megmaradjon. Emellett a burgenlandi kis- és középvállalkozásokat is támogatni kellene, hogy létrejöjjön egy teherbíró hazai gazdasági szerkezet. Ha nem ez történne, akkor a burgenlandi munkavállalók a munkaerődömping és vásárlóerőcsökkenés lefelé irányuló spirálja miatt elszegényedhetnek. Az elképzelések között szerepelt még 1999-ben, hogy a bővítést kapcsolják össze a tagjelöltek bérszínvonalának alakulásával. Magyarország esetében pl. azt követelték, hogy a bérszínvonala belépést megelőzően érje el Burgenland bérszínvonalának 90%-át. Az ilyen követelések évtizedekre kitolták volna az EU bővítést, illetve magát a bővítést is veszélyeztették volna. Az elmúlt években, az FPÖ szövetségi kormányzati részvétele miatt, a pártnak az EU bővítéséhez való viszonya továbbfejlődött. Az, hogy a bővítés időközben politikai realitássá vált, az FPÖ-t is meggyőzte arról, hogy lehetőleg a konkrét feltételek tekintetében nyilvánítson véleményt. Mivel Burgenlandot az EU bővítése, pl. Magyarországgal különös mértékben érinti, különösen érzékenyen figyelnek rá. A kedvező hatásokat nem tagadják, de elsősorban a munkaerőpiac miatt aggódnak. Burgenland már most az ingázók földje, és az emberek a magyar munkaerő teljes mozgásszabadságának biztosítása esetén, még nagyobb konkurenciának lennének kitéve. A kialakult hétéves átmeneti időszak, az FPÖ szerint, ha nem is oldja meg az ingázók problémáját, de legalább tompítja az élet. A burgenlandi FPÖ

összességében a burgenlandi munkaerőpiacra a jövőben nagy teherként nehezedő veszélyként ítéli meg az EU-bővítést. Az FPÖ a publikációiban egyetlen szóban sem említi a magyar pártokkal, intézményekkel vagy érdekképviselletekkel való együttműködés lehetőségét, holott az lehetőséget adna a közös munkaerőpiacon kétségtelenül megjelenő nehézségek kezelésére.

5.1.4. Zöldek

A Zöldek az elmúlt években a burgenlandi politikai életben is egyértelműen előretörték. Programjukban a tartomány jövőjének új látásmódja és megközelítése tükröződik. A veszélyeket és lehetőségeket olyan szemmel nézik, ami egyértelműen megkülönbözteti őket a hagyományos politikai pártoktól. Nincsen ez az EU-bővítés és munkaerőpiac kérdéskörével sem másként. A zöldek, azóta hogy Magyarország és más szomszédok EU-csatlakozása évekkel ezelőtt felmerült, úgy tekintenek a bővítésre, mint Burgenland történelmi esélyére. Mindenek előtt abban látták (és látják) az előnyöket, hogy Burgenland megszabadul peremterületi fekvésétől, és ebből kulturálisan, gazdaságilag és politikailag egyértelműen profitálni fog. Hogy az emberek 80 évnyi peremvidéki lét után leküzdhessék a mélyen gyökerező idegenkedést, nyelvtanfolyamok és közös kulturális rendezvények intenzív támogatására van szükség. Ami aburgenlandi munkaerőpiacot illeti, a Zöldek már 1998-ban egy olyan tartományi szintű intézmény kiépítését követelték, ami a sok kis- és középvállalkozást felkészíti a közös munkaerőpiac kihívásaira, mert a létező szervezetek és kamarák erre nem képesek. Ezzel összefüggésben többször sürgettek egy képzési offenzívát, amely a hazai munkahelyek igényeihez igazodna. A munkaerőpiac helyzetét, a kelet-európai új vetélytársak figyelembevételével is alapvetően kiegyensúlyozottnak, sőt kedvezőnek tartják, és határozottan visszautasítják a borulató forgatókönyveket. A tagjelölt országok migrációs potenciálja távolról sem olyan nagy, mint attól sokan félnek, állítják a rendelkezésükre álló tanulmányok alapján. A bővítést követő 10 év alatt (2005-2015) mindössze 240.000 ember vándorolna be Ausztriába, és ebből mindössze 2% (4.800 fő) esne Burgenlandra. A munkaerővándorlás elsősorban az ipari központokat érintené, ami konkurenciát jelentene a burgenlandi ingázók számára. A Zöldek szerint mennyiségi értelemben a hatások jelentéktelenek lennének, bár mindig egyetértettek azzal, hogy bizonyos ágazatok és a lakosság egyes csoportjai számára nehézségek adódhatnak, amit ésszerű képzési intézkedésekkel kell ellensúlyozni. A határmenti munkaerőpiac kézbe tartása érdekében a Zöldek kezdettől fogva a szociális partnerek és a magyar munkatársak intenzív együttműködése mellett érveltek, annak érdekében, hogy Magyarországon javítani lehessen a munkakörülményeken és a szociális jogok színvonalán. Ily módon ellenőrzés alatt lehetne tartani az esetleg fellépő gondokat. A burgenlandi Zöldek politikájának eleve fontos eleme a környezeti szempontból fenntartható és újító szellemű gazdaságpolitika, nem utolsósorban az EU bővítés és a globalizáció erőtere szempontjából. Magyarország küszöbön álló csatlakozását, minden vonzatával együtt óriási esélynek tartják, mert a gazdasági előnyök mellett az önkényesen meghúzott határok átjárhatósága újra életre kelti a régi kulturális sokféleséget. Ennek eléréséhez azonban szükség van a kultúr- és oktatáspolitikai számos erőfeszítésére. A burgenlandi Zöldek a gyors EU-bővítés partján állnak és ellenzik a merev átmeneti határidőket. Ezt többek között azzal indokolják, hogy a viszonylag magas nyugat-magyarországi bérszínvonal miatt csak kis mértékű munkaerővándorlásra lehet számítani. A gazdasági fejlődéssel az ingázók száma is csökkenni fog. Emiatt a Zöldek, az általános átmeneti határidők helyett, az érzékeny ágazatokra vonatkozó rugalmas kétoldali megállapodások megkötését szorgalmazza. Mindezekon túl, ma fontosabb mint valaha, hogy a magyar partnerekkel közösen, akciótervek készüljenek a határmenti és a regionális munkaerőpiac fejlesztésére. Ezen a területen még sok a tennivaló, és az egyre inkább közeledő magyar csatlakozás miatt, a tartományi és szövetségi politika adóssága ezen a téren csak nő. Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy a Zöldek, aktuális tanulmányok alapján, a hazai gazdaság

határozott szellemű felkészítése, és egy valódi határmenti munkaerőpiaciegyüttműködés mellett, a magyar csatlakozás következményeit derülatoan ítélik meg. Nem esnek bele a kritika nélküli eufória hibájába, de nem is festik az "olcsó magyar munkavállalók hordáinak" ördögét sem a falra.

5.2. Szociális partnerszervezetek és érdekképviselők

5.2.1. Burgenlandi Munkáskamara

A Burgenlandi Munkáskamara, munkavállalók képviselőjében mindig nagyon világosan fogalmazott az EU-bővítés hátrányos következményeiről. Az európai integráció folyamatának terheit nem szabad a munkavállalókra hárítani. A magyar és szlovák munkaerő korlátlan mozgásszabadsága katasztrofális lenne a burgenlandi gazdaságra nézve. A munkáskamara ennek megfelelően a 90-es évek második felében azt az álláspontot képviselte, hogy az EU keleti bővítése az elkövetkező években, legalábbis a bérszínvonal, illetve szociális- és környezetvédelmi normák kiegyenlítődéskéig nem valósítható meg. A veszélyeztetett munkahelyek iránti aggodalom azóta is a középpontban áll, és az aktívabb foglalkoztatáspolitikát követelését váltotta ki. Egy jövőbeli közös stratégia kidolgozása érdekében, új európai szintű gazdaságpolitikára van szükség. Az új tagok belépését követően is évekig tartó átmeneti időszakokra van szükség, hogy a hazai munkaerőpiac ne kerüljön veszélybe. Elképzelései megvalósítása érdekében a Burgenlandi Munkáskamara élénk lobbitevékenységet folytat Brüsszelben. Az ottani munkáskamara-iroda megpróbál az EU képviselői körében rokonszenvet keltetni a burgenlandi munkaerőpiac nehéz helyzete iránt. A tisztán időbeli átmeneti időszak helyett a munkáskamara azt követeli, hogy népgazdasági mutatószámokhoz kössék az EU bővítését. A környezetvédelmi és a szociálpolitika területén is rögzített feltételek teljesítéséhez kötné a csatlakozás engedélyezését. A hazai munkahelyeknek helyi képzés keretében történő biztosítása érdekében olyan támogatási politikára van szükség, amely tekintettel van az egyes települések szükségleteire. A burgenlandi munkaerőpiac iránti aggodalom mellett a munkáskamara a növekvő mértékű feketemunka ellen is fellép. A szervezett feketemunka a keleti nyitás óta jelentősen megnövekedett, és a munkahelyeken alkalmazott nyomásgyakorlás fokozódásához vezetett. A gazdasági körök kijelentéseire, miszerint munkaerőhiány van, a munkáskamara a képzés javításának, és a burgenlandi bérek emelésének követelésével válaszolt. Az elmúlt időszakban a munkáskamara végül elfogadta a bővítés tényét, mivel az hozzájárul a biztonság erősödéséhez, és a kelet-európai munkavállalókkal való szolidaritást is kifejezi. A tagjelölt országokkal időközben kialakult, a teljes mozgásszabadság megadásáig tartó hétéves átmeneti időszakot azonban elégtelennek tartja ahhoz, hogy a regionális munkaerőpiac megszabaduljon a ránehezedő nyomástól. Az elemzésekbe ugyanis be kellene vonni a határközeli ingázókat is, azonkívül nem lehet arra számítani, hogy a tagjelöltek gazdasági fejlettsége ez alatt a viszonylag rövid idő alatt megfelelő mértékben emelkedik majd. A Burgenlandi Munkáskamara 2001. májusi közgyűlésén azt követelte, hogy a pusztán mennyiségi követelmények helyett minőségi feltételek kikötésével ériék el a munkaerőpiac jobb ellenőrzését. Ezen kívül támogatni kellene azokat a magyarországi erőfeszítéseket, amelyek az ottani munkabérek emelkedését célozzák. Ezzel csökkenteni lehetne a Burgenlandra nehezedő nyomást, és a magyar szakmunkások sem vándorolnának el, ami gyengítené a magyar szakmunkaerő elszívását, ezzel együtt pedig az újabb "meghosszabbított munkapadok" kialakulását Magyarországon. Azokat ugyanis aztán évekig EU forrásokból támogatni kell és nem lennének egyenrangú partnerek. Ennek a célnak az eléréséhez a munkavállalói képviselőket EU források segítségével Magyarországon és a többi partner országban is meg kell erősíteni. A

munkáskamara tehát egyrészt az átmeneti időszak szigorításáért, másrészt a magyar gazdaságnak és a magyar munkavállalóknak fokozott együttműködés révén történő támogatása mellett áll ki.

5.2.2. Osztrák Szakszervezeti Szövetség (ÖGB)

A szakszervezetek tartományi szövetsége hasonló álláspontot képvisel, mint a munkáskamara. Az EU-bővítés kapcsán, a munkaerőnek biztosított azonnali, teljes mozgás szabadság esetén, a gazdaságra ható hátrányos következményektől tartanak. Kiszorító hatásoktól és szociális dömpingtől tartanak, ha öt éven belül 150.000 - 300.000 kivándorló és ingázó jelenik meg az osztrák munkaerőpiacon. A migrációs hatások kivédése érdekében, az ÖGB 1999-ben azt követelte a szövetségi kormánytól, hogy az EU bővítését a tagjelölt országos bizonyos mértékű bérszínvonalának eléréséhez kösse. Különösen nagy aggodalmat kelt az ÖGB-ben, hogy a csatlakozó országok munkabérei továbbra is mélyen az osztrák bérszínvonal alatt vannak, ami a migrációs potenciált tovább növeli. A szakszervezet ezen kívül amiatt is aggódik, hogy a gazdasági felzárkózás folyamata, a derülátó előrejelzések ellenére, akár évtizedekig is eltarthat. Ha ez bekövetkezik, a kialakított átmeneti időszak messze nem lenne elég a káros hatások letompítására, ezért a már megállapodott határidőket meg kell hosszabbítani. Mivel Ausztria közeli fekvése miatt különösen érintett, indokolt a fokozott óvatosság. Egyébként is először a nagy hazai munkaerő potenciált kellene kihasználni, tehát semmi ok nincsen a külföldi munkaerő létszámkereteinek növelésére, még akkor sem, ha a gazdasági élet képviselői szívesen állítják ennek az ellenkezőjét, amikor munkaerőhiányról beszélnek. Ezek a megnyilatkozások ugyanis mindössze az olcsó munkaerő iránti vágyat fejezik ki, és ennek megfelelően kell értékelni őket. A fentiek alapján világosan megállapítható, hogy az ÖGB számára a belföldi munkaerőpiac elsőbbséget élvez. A belföldi munkaerőnek a jövőbeli kihívásokra való felkészítése érdekében sokkal többet kell tenni a képzésért. Egy efféle képzési offenzíva megvalósításához jelentős forrásokra van szükség, amelyet viszont a jelenlegi szövetségi kormány nem hajlandó biztosítani. Az ÖGB elvben elismeri a bővítés szükségességét, azonban újra és újra a társadalmilag elviselhető integráció szükségességét hangsúlyozza, és elégtelennek tartja a jelenlegi megállapodásokban rögzített átmeneti időszak hosszát és a megszabott korlátozásokat. Szükségesnek tartaná, hogy a politika egy hosszútávú és jövőorientált regionális politikát dolgozzon ki, hogy az erősen érintett határmenti területeket támogassa.

A burgenlandi ÖGB-nek régi hagyományai vannak a magyar partnerszervezetekkel való együttműködés területén. Egyéni kezdeményezések alapján, a "vasfüggöny" lebontását követően szinte azonnal sor került a magyar szakszervezetek képviselőivel való kapcsolatfelvételre. A cél többek között az volt, hogy segítséget adjanak a működő és önellátó szakszervezeti szervezet megteremtéséhez. Amikor az EU-bővítés gondolata először öltött meghatározott alakot, az ÖGB már akkor átfogó oktatást tartott a magyar munkatársaknak, többek között a szociális jogok, a tárgyalástechnika és a retorika témakörében. Az ÖGB Nemzetközi Szakszervezeti Intézete jelentős szerepet játszott ennek a Magyarországon nagy örömmel fogadott szemináriumi kínálatnak a kidolgozásában. A kapcsolatokat a jövőben tovább szeretnék élni, többek között közös konferenciák és oktatási programok lebonyolítása révén. Az oktatás révén szeretnének hozzájárulni a magyar szociális helyzet javulásához, hogy csökkenjen a munkaerőpiacra nehezedő nyomás. A határmenti együttműködés további jelentős lépéseként, 2002. áprilisában Kismartonban (Eisenstadt) megnyitották a Nemzetközi Szakszervezeti Tanács irodáját. Egy további együttműködési projekt zajlik a kárnteni ÖGB és az északnyugat-szlovéniai szakszervezetek között. Az érintett szakszervezetek lényeges célja természetesen, hogy emeljék a partner országok bérszínvonalát és javítsák a szociális helyzetét. Az együttműködés másik törekvése, hogy a közös stratégiát dolgozzanak ki a határmenti területek fejlesztésére, és ezzel

biztosítsák az ottani tartós foglalkoztatást és gazdasági növekedést. Arra is hangsúlyt kívánnak fektetni, hogy a regionális szükségletekhez igazodva közösen hajtsanak végre aktív munkaerőpiaci intézkedéseket (tájékoztatás, képzés). Arrol is gondoskodni szeretnének, hogy a meglevő határmenti megállapodásokkal a szociális dömping érdekében senki ne élhessen vissza. A továbbképzések és tanácskozások célja az is, hogy a munkavállalók a határ egyik oldalán se kerüljenek kilátástalan helyzetbe. Mint azt fentebb már említettük, az ÖGB jelentős részt vállalt abból, hogy a magyarországi szociális partnerek, a burgenlandi minta alapján, kidolgozhassanak egy területi foglalkoztatási megállapodást. A kezdeményezésnek később egy határmenti foglalkoztatási megállapodásban is testet kell öltenie, ami lehetővé teszi a valódi együttműködést a határ két oldalán levő intézmények között.

Az ÖGB törekvéseit a határmenti munkaerőpiac szempontjából kedvezően értékelhetők, még akkor is, ha túl keveset tettek a keleti bővítés kedvező közvéleménybeli megítéléséért. A rémképek ecsetelése helyett, a fentebb részletezett együttműködési területeken való konstruktív tevékenység kiváló módja lenne annak, hogy a saját tagság érdekeinek képviselője mellett a közép- és kelet-európai munkavállalók irányában is megnyilvánuljon a szolidaritás.

5.2.3. Burgenlandi Gazdasági Kamara

A vállalkozói oldalon a Burgenlandi Gazdasági Kamara a legbefolyásosabb érdekképviselő. A munkaerőpiaci nyitás tekintetében azonban tudathasadásos állapotban van, amit tagságának összetettsége okoz. Burgenland néhány nagyüzeme várakozással tekint a szabad munkaerőmozgás bevezetése elé, mivel már most a megfelelő képzettségű munkaerő hiányára panaszkodnak. A burgenlandi gazdaságot másrészt 80%-ban a kis- és középvállalkozások léte jellemzi, amelyek még nem léptek be a kelet-európai piacra, és tartanak a magyar vállalkozások konkurenciájától. Ennek fényében kell vizsgálnunk a gazdasági kamara álláspontját is. A kamara újra és újra sürgette a határok mielőbbi megnyitását a magyar szakemberek előtt, mert a burgenlandi gazdaságnak egyre nagyobb mértékben szüksége van rájuk. A gazdasági kamara ezzel a munkavállalói érdekképviselőkkel szembeni álláspontra helyezkedett. Mindkettőjük érdekeinek jobban megfelelné azonban a képzési programok és az EU-támogatások kihangsúlyozása, hogy a munkaerőpiac minél jobban felkészülhessen a várható kihívásokra. A testhezálló képzési programok az alkalmazottakat és a vállalkozásokat is felkészítenék arra, hogy az eddig elért sikereket a munkaerőpiac teljes megnyitását követően is megőrizhessék. A burgenlandi gazdaság jövőbeli sikerének jelszavai a "minőség" és a "csúcsmínőségű szolgáltatások" lehetnek. A gazdasági kamara, 2001-es jelentésében ismételt megállapította, hogy bizonyos ágazatokban, pl. a szállítás területén hiány van képzett munkaerőben. A határátlépők kvótájának rövidtávú érdekeltsége mellett a szakképzést is tovább kell ösztönözni, annak érdekében, hogy a hazai munkelő potenciált teljesen kihasználhassák. A gazdasági kamara sem kételkedik abban, hogy a bővítés a kis- és közepes vállalkozások túlnyomó része számára gondokat fog okozni. A nagyon kicsi, illetve a nagyvállalkozások számára pedig nem fog gondot okozni a határmenti munkaerőpiac feltételeihez való alkalmazkodás. Az EU-bővítés esélyeinek és kockázatainak felmérése érdekében a gazdasági kamara számos vizsgálatot végez. Az egyik Burgenland, Bécs és Alsó-Ausztria tartományokra elvégzett 2002-es vizsgálat a keleti szomszédokkal való együttműködés lehetőségeit elemezte. A gazdasági kapcsolatok már most nagyon szorosak, és Kelet-Ausztria sokat profitálhatna ezeknek az ígéretes piacoknak a végleges megnyitásából. Vállalkozói szempontból tehát a határmenti szabad piac létrejötte, különösen mivel a hazai gazdaság gyakran panaszkodik a szakemberek hiányára. A munkaerővándorlás kordában tartása érdekében a gazdasági kamara üdvözli a tagjelölt országokkal kialakított átmeneti határidők alkalmazását. A burgenlandi vállalkozások érdekképviselője támogatja a munkaerőpiac megnyitását, mivel az egységes piac hosszú távon mindkét félnek hasznos lesz.

6. Összefoglalás

Az elmúlt évek politikai és gazdasági változásai komoly hatást gyakoroltak Burgenlandra és a szomszédos Magyarországra. Ennek egyik lényeges jelensége volt, hogy az államhatár egyre többet veszített a munkaerőpiacokat szétválasztó szerepéből. A burgenlandi foglalkoztatási adatok 1989 óta egyre egyértelműbben mutatják, hogy a magyar munkavállalók foglalkoztatásának irányzata folyamatosan erősödik. A magyar állampolgárok már a fordulat előtt is az akkor még jelentéktelen számú külföldi munkavállaló egy részét tették ki. Az Ausztria 1995-ös EU-csatlakozásával és Magyarországnak az EU-hoz való közeledésével 1998 óta megszorodott gazdasági lehetőségek a magyar foglalkoztatottak számának alakulásában is megmutatkoztak. Egyre több magyar keresett (és talált) munkát Burgenlandban, a szövetségi- és tartományi politika pedig arra törekedett, hogy ennek a kihívásnak gazdaságpolitikailag elviselhető módon eleget tegyen.

A burgenlandi tartományi politikát elemezve az embernek az a benyomása támad, hogy a keleti nyitás jelentősége kezdetben nem tudatosult, illetve azt fenyegetésként érzékelték, hogy aztán a megfelelő szabályozási keretek megteremtését követően, annál inkább kihangsúlyozzák túlnyomóan kedvező gazdasági hatásait. A politikai pártok eurószkepszise, a politikai térképen elfoglalt helyüktől függően, eltérő erősséggel jelentkezik. Míg az SPÖ és az FPÖ hosszú ideig habozott, hogy elismerje a bővítésnek a határ mindkét oldalán élő emberek szára való hasznosságát, addig az VPÖ, önjelölt Európa-pártként, kezdettől fogva kedvezően viszonyult a folyamathoz. A Zöldek a keleti bővítést eleve történelmi esélyként értékelték és támogatták.

A politika viselkedésének elemzése befejezetlen lenne a szociális partnerek álláspontjának bemutatása nélkül. A képviselt tagság (munkások, alkalmazottak, vállalkozók) érdekeinek megfelelően ezek a szervezetek eltérő álláspontra helyezkedtek. A tisztesség kedvéért meg kell jegyeznünk, hogy eltekintve például az olyan irreális javaslatoktól, mint pl. az ÖGB-nek az a követelése, hogy a munkaerő szabad mozgását kössék az EU-átlagbérek eléréséhez, a szociális partnerek magatartása nagyjából megfelelt a helyzet követelményeinek. Az a követelésük, hogy a munkaerőpiacot átmeneti határidők és létszámkeretek alkalmazásával tehermentesítsék, időközben megmutatkozott a csatlakozási tárgyalások eddigi eredményeiben és a kétoldalú foglalkoztatási megállapodásokban. Az elmúlt években a határmenti munkaerőpiac szabályozása terén kialakult a Burgenland és Magyarország közötti együttműködés. A hazai munkaerő továbbképzésének és képesítésnek fokozódó jelentősége mellett, ez jelenti a legjobb módszert arra, hogy a jövő kihívásaival, közös munkával, az egyre jelentéktelenebbé váló határvonal mindkét oldalán megbirkózzanak.

Ez a vizsgálat a munkaerőpiaci adatok elemzése révén egyértelműen bizonyította, hogy 1989 óta, kialakult a magyar munkavállalók határon átívelő, egyre fokozódó ingázó jelenléte a burgenlandi munkaerőpiacon. A magyar munkavállalók teszik ki ma a burgenlandi munkaerőpiacon törvényesen alkalmazott külföldi munkaerőnek több mint a felét. Ezt a tényt a földrajzi sajátosságok magyarázzák. Más kelet-közép-európai országok munkavállalói szintén elegendő számban vannak jelen az osztrák munkaerőpiacon. Ezekre a fejleményekre, amelyek részben az európát felosztó "vasfüggöny" megjelenése előtti foglalkoztatási mintákhoz való visszatérést jelentették, a politika (részben Magyarországgal közösen kidolgozott) kontingens modellekkel válaszolt, hogy szabályozza a munkaerő áramlását. A számok igazolják a magyar munkaerő iránt Burgenlandban folyamatosan növekvő keresletet, ezért pl. a határátlépők és a gyakornokok esetében, a létszámkereteket folyamatosan növelték. A rendelkezésre álló adatok alapján nem sikerült megállapítani, hogy a határmenti munkaerőpiac valóban egy közös gazdasági térséget testesít-e meg, amelynek mindkét irányban jelentős munkaerőáramlással kell számolnia. Biztosan

állítható azonban, hogy a munkaerővándorlás fő irány jelenleg nyugati irányba mutat, és ehhez képes csak jelentéktelen számban vállalnak munkát burgenlandiak Magyarországon. A határ két oldalán azokban az ágazatokban és szakmákban is nagy különbségek vannak, amelyekben magas a határmenti munkaerővándorlás aránya. Ezeken a területeken a nyugat-magyarországi megyék még egy felzárkózási folyamat előtt állnak, amelyet Magyarország várható 2004-es EU-csatlakozása is támogatni fog, és ami végül oda vezet majd, hogy létrejön egy öntörvényű gazdasági régió a két ország között.

7. Irodalomjegyzék

BURGENLANDI TARTOMÁNYI KORMÁNYHIVATAL – STATISZTIKAI OSZTÁLY:

Burgenlandi statisztikai évkönyvek, 1988-2000, Eisenstadt 1989-2001

BURGENLANDI MUNKÁSKAMARA: Szociáldemokrata szakszervezeti tagok beadványa a Munkáskamara 3. közgyűlésén, Eisenstadt Mai 2001

BURGENLANDI MUNKÁSKAMARA: A Munkáskamara lobbitevékenysége az EU-nál Brüsszelben, 2001. június 6-i sajtójelentés

BURGENLANDI MUNKÁSKAMARA: Határozat a kímélő EU-bővítésről, 1998. október

BURGENLANDI MUNKAERŐPIACI SZOLGÁLAT: A határátlépőkre vonatkozó megállapodás aktuális számai, sajtójelentés, Eisenstadt 2000. december 14.

BURGENLANDI MUNKAERŐPIACI SZOLGÁLAT: Éves jelentések 1989-2001, Eisenstadt 1989-2001

BF – Burgenländische Freiheit: A Burgenlandi Szociáldemokrata Párt hetilapja, Eisenstadt, Jg. 1994-2002

BVZ – BURGENLÄNDISCHE VOLKSZEITUNG: A Burgenlandi Osztrák Néppárt hetilapja, Eisenstadt, Jg. 1994-2002

SZÖVETSÉGI MUNKÁSKAMARA: Állásfoglalás az EU-bővítés alakításáról – A határterület fejlesztése, Bécs 2001. szeptembere

OSZTRÁK SZÖVETSÉGI KÖZLÖNY

SZÖVETSÉGI MUNKAÜGYI LS GAZDASÁGI MINISZTERIUM: Az osztrák-magyar határátlépő kontingent 1200 főre bővítették; a minisztérium sajtójelentése, Bécs 2001. szeptember 1.

CHALOUPEK, Günther: EU-bővítés és munkaerőpiac, Arbeit und Wirtschaft 6/2001, Bécs 2001

DER STANDARD, osztrák napilap

Die Presse, osztrák napilap

FASSMANN, Heinz/HINTERMANN, Christiane/KOHLBACHER, Josef/REEGER, Ursula: "A közép-európai munkaerőpiac" A történelmi migrációs minták visszatérése. ISR kutatási jelentések, 18. füzet, kiadja a Város- és Régiókutatási Intézet, Osztrák Akadémiai Kiadó, Bécs 1999

SZOCIÁLDEMOKRATA SZAKSZERVEZETI FRAKCIÓ: Javaslat – Keleti bővítés: Munkaerőpiac és szolgáltatások, Eisenstadt, 1999. április

FRASZ, Christian Thomas: Burgenland útja az EU-ba és az európai államközösség első 500 napja, Diplomamunka, Bécs 1999

FRIEHS, Franz/WEBER, Ernst: Kényes kérdés: külföldiek foglalkoztatása. Itthon is van elég potenciál, Arbeit und Wirtschaft 7/2001, Bécs 2001

AZ OSZTRÁK ZÖLDEK PROGRAMJA, bÉCS, 2001. július

HAERPFER, C./KIRCHNER, S./PALT, C.: Burgenlandi jelentés – Nyugatmagyarország (Burgenland – Nyugat-Dunántúl), IHS Burgenland, Eisenstadt 2002.

HOFER, Norbert: A Burgenlandi FPÖ álláspontja a munkaerőpiacokkal kapcsolatban, 2002. aug. 14-i e-mail

HUBER, Peter/HOFER, Helmut: Az EU-bővítés hatásai az osztrák munkaerőpiacra, 9. részprojekt Preparity – Szerkezetpolitika és Területtervezés a közép-európai határok mentén a tervezett EU-bővítéssel összefüggésben. Bécs 2001

JELLASITZ, Gerhard: Az EU keleti bővítése – egy békeprojekt. a Burgenlandi ÖVP állásfoglalása, Geographisches Jahrbuch Burgenland 1999, Burgenlandi Földrajztudósok Szövetsége, Eisenstadt 1999, S.12-15

KIENBERGER, Christian: Az európai integráció hatásai az osztrák munkaerőpiacra: Esély vagy veszély; Diplomamunka, Bécs 1999

KROJER, Grete: Az EU-bővítés. A Burgenlandi Zöldek állásfoglalása, Geographisches Jahrbuch Burgenland 1999, Burgenlandi Földrajztudósok Szövetsége, Eisenstadt 1999, S.22-26

MOSER, Manfred: EU-bővítés: Politikai esély kockázatokkal, Geographisches Jahrbuch Burgenland 1999, Burgenlandi Földrajztudósok Szövetsége, Eisenstadt 1999, S.9-11

NEKVINDA, Martina-A.: Az EU keleti bővítéséről. Lehetséges hatások az osztrák munkaerőpiacra: jogos aggodalmak – indokolatlan félelmek; Diplomamunka, Bécs 2001

ORF ONLINE BURGENLAND (www.orf.at)

OSZTRÁK SZAKSZERVEZETI SZÖVETSÉG: Az ÖGB Európa,memoranduma: Készítsük együtt elő a bővítést! Határozati javaslat az ÖGB Szövetségi Elnöksége részére, 2002. június 26., Bécs

OSZTRÁK SZAKSZERVEZETI SZÖVETSÉG: Konferenciák a munka világának jövőjéről: “EU-bővítés“, 2001. október 25., Laa an der Thaya; Konferencia előadás

PERUSICH, Maria: Külföldiek foglalkoztatása Második Köztársaságban - történelmi visszatekintés különös tekintettel a vándor-munkaerő jogi helyzetére a 90-es években és az EU-csatlakozás után, Diplomamunka, Bécs 1997

RAUTER, Wolfgang: EU keleti bővítés – a következmények Burgenland szempontjából. a Burgenlandi FPÖ állásfoglalása, Geographisches Jahrbuch Burgenland 1999, Burgenlandi Földrajztudósok Szövetsége, Eisenstadt 1999, S.16-21

REGIONALBERATUNG HORN GmbH: Az EU keleti bővítésének 15 következménye az osztrák munkaerőpiacra, Horn 1998 (www.oear.at)

SAUER, Walter/KRICHMAYR, Martina: Nemzetközi szakszervezeti mozgalom 2/2002: Az EU bővítése szakszervezeti szempontból, Bécs, 2002. július

TRATTNER, Hans: A külföldiek foglalkoztatásának ABC-je, Linde Verlag, Bécs 2000

ZEBRA EGYESÜLET (külföldiek társadalomegészségügyi, jogi és kulturális gondozási központja Ausztriában, Internet cím: www.zebra.or.at)

A BURGENLANDI ZÖLDEK VÁLASZTÁSI PROGRAMJA, Eisenstadt 2000

WALTERSKIRCHEN, Ewald/DIETZ, Raimund: Az EU keleti bővítésének hatásai az osztrák munkaerőpiacra, WIFO-Stanulmány, Bécs 1998

BURGENLANDI GAZDASÁGI KAMARA: Éves jelentés, 2001, Internet cím: <http://wko.at/bgld/leistungsbericht/index.html>

BURGENLANDI GAZDASÁGI KAMARA: Sajtótájékoztató az EU-bővítésről - Óriási impulzus a keleti régió vállalkozásainak, Eisenstadt 2002

WRANN, Peter: A Burgenlandi Gazdasági Kamara álláspontja a határmenti munkaerőpiacról, 2002. augusztus 14-i e-mail

Idegenforgalom	Év	Össz.	Magyar	Részarány %
	1994/1995	189	100	52,91
	1995	46	24	52,17
	1995/1996	240	129	53,75
	1996	50	24	48,00
	1996/1997	12	2	16,67
	1997	165	97	58,79
	1997/1998	48	33	68,75
	1998	123	60	48,78
	1998/1999	56	32	57,14
	1999	131	65	49,62
	1999/2000	56	31	55,36
	2000	382	283	74,08
	2000/2001	167	119	71,26
	2001	547	394	72,03
	2001/2002	205	152	74,15
	2002	665	471	70,83

Mezőgazdaság	Év	Össz.	Magyar	Részarány %
	1992	1377	1012	73,49
	1993	1241	1199	96,62
	1994	0	0	
	1995	3042	2649	87,08
	1996	4932	4367	88,54
	1997	5903	5373	91,02
	1998	391	362	92,58
	1999	5951	5380	90,40
	2000	5447	4922	90,36
	2001	3615	3164	87,52
	2002	4033	3456	85,69

Betakarítási kisegítők	Év	Össz.	Magyar	Részarány %
	2001	2045	1868	91,34
	2002	2942	2633	89,50

Szezonmunkások és betakarítási kisegítők	Év	Szezon	Betakarítás
	1998	4500	
	1999	5500	
	2000	5500	
	2001	8000	7000
	2002	8000	7000

**Magyarok foglalkoztatása
Burgenlandban 1988-2001**

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Burgenlandi lakosság	266840	266840	268900	271425	272700	273300	273600	274300	274300
Burgenlandban lakó magyarok	685	863	1301	1839	2284	2415	2000	1857	1857
Foglalkoztatottak Burgenlandban	64459	66341	68720	70727	73126	73836	75342	75753	75753

Külföldi foglalkoztatottak Burgenlandban	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
	1286	2867	4400	5367	6070	6739	7046	7195	6739

Magyar foglalkoztatottak Burgenlandban	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
	474	1204	1850	2653	2916	3227	3260	3235	3416

Részarány %	36,858	41,995	42,045	49,432	48,04	47,885	46,267	44,962	50,000
-------------	--------	--------	--------	--------	-------	--------	--------	--------	--------

